

2 AYLIK
DERGİ

YENİDEN TÜRK DİLİ DERGİSİ

YIL : 7 CİLT : 7 SAYI : 38 OCAK - ŞUBAT 2024

Dördüncü Dil Kurultayı

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE

YTDD

İÇİNDEKİLER

YENİDEN TÜRK DİLİ DERGİSİ Yıl: 7, Cilt: 7, Sayı: 38 OCAK— ŞUBAT 2024

<i>Sencer Karacalıoğlu</i>	<i>ŞURADAN BURADAN</i>	<i>01-02</i>
<i>Prof. Dr. Ömer Demircan</i>	<i>Sözcükleri yel üfürdü sel götürdü (Türkçeye sözlüksel saldırı: I I)</i>	<i>03-06</i>
<i>Doç.Dr.Okan Baba</i>	<i>TÜRKİYE B.M.M.nin AÇILIŞI</i>	<i>07-19</i>
<i>Prof Dr. Süreyya Ülker</i>	<i>BAKLA</i>	<i>20-23</i>
<i>Nuray Gök Aksamaz</i>	<i>SANATIN BİLİŞSEL ETKİLERİ</i>	<i>24-30</i>
<i>Yılmaz Çongar</i>	<i>NAMIK KEMAL</i>	<i>31-40</i>
<i>Prof Dr. YıldızTümerdem</i>	<i>ANADOLU BİTKİLERİ</i>	<i>41-42</i>
<i>Ferhat Özen</i>	<i>HAZİRAN HAZANDIR BİZİM İÇİN</i>	<i>43-44</i>
<i>Hasan Akarsu</i>	<i>40.ULUSLAR ARASI KİTAP FUARI</i>	<i>45-46</i>

(1)

ŞURADAN BURADAN

SENCER KARACALIOĞLU

Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi OYLAMASINDA MUHALEFET PARTİLERİ SINIFTA KALDI.

Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'daki "rezerv yapı alanı" tanımında değişikliğe gidilirken, yerleşim yerlerinde yer alan parsellerin de rezerv yapı alanı olarak belirlenmesinin önünün açılması amaçlanmıştır. Birçok yönden Anayasaya aykırı olan yasa 7 11.2023 Salı günü oylanarak kabul edilmiştir. Oylama tutanakları incelendiğinde ilginç bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Oylama sonuçlarına göre:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

AÇIK OYLAMA SONUÇLARI

17'nci Birleşim

7 Kasım 2023 Salı

Kanunlaşanlar

1. (S.Sayısı: 53) Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi

(S.Sayısı: 53) Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi :

Üye sayısı : 600

Kabul Edenler : 237

Retedenler : 82

Çekimsenler : 0

Geçersiz Oylar:

Mükerrer Oylar : 1

Toplam : 320

Açık üyelikler : 0

(2)

Yukarıdaki tablo ve bu tablonun altında yer alan il il oylama sonuçları incelendiğinde CHP li Milletvekillerinin ve öteki muhalefet Milletvekillerinin büyük bir bölümünün oylamaya katılmadığı görülmektedir. Öncelikle CHP Genel Merkezinin ve Grup Başkanları ve vekillerinin oylamalara karşı özen göstermesi gerekmektedir. Bir Yasanın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurma gereğini duyuyorsanız, en azından bu yasanın çıkmaması için gereken savaşı Türkiye Büyük Millet Meclisinde vermeniz gerekir. Bir başka ilginç nokta da bu oylamada Hatay gibi, İstanbul gibi bu yasadan olumsuz yönde etkilenme olasılığı yüksek olan illerin Millet Vekillerinin de Yasanın oylanmasına karşı ilgisiz kalması.

Bu yasayla: Rezerv yapı alanları yeniden tanımlanıyor

Afet Riski **altındaki** Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Yasa'daki "rezerv yapı alanı" tanımında değişikliğe gidilerek, tanımında yer alan "yeni yerleşim alanı olarak" ibaresi metinden çıkarılmıştır. Düzenlemenin gerekçesinde, uygulamada açılan davalarda, herhangi bir taşınmazın rezerv yapı alanı olarak belirlenebilmesi için meskun alanlar da yerleşim yerlerinde yer alan parsellerin de rezerv yapı alanı olarak belirlenmesinin mümkün olmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Bu yasayla Riskli yapı alanlarının saptanmasında da taşınmaz malikler aleyhine değişikliğe gidilmiştir. Yasa değişikliği siyasal erkin eline keskin bir kılıç vermiştir. Bu kılıcın kimler aleyhine kullanılacağı da açık.

PERŞEMBE TOPLANTILARIMIZ BARIŞ MANÇO KÜLTÜR M. DE SÜRÜYOR

Geleneksel Perşembe Toplantılarımız her Perşembe günü Barış Manço Kültür Merkezinde Toplantılarını sürdürmektedir. Saat 15,30 da başlayan toplantılar saat 18,00 dek sürmektedir.

(3)

Türkçe “ikileme”yi ozangetirdikâtip üfürdü (Türkçeye sözlüksel saldırı: II)

Ömer Demircan yTDD, 4 Ekim 2023

Doğal dilsel-birimleme ikildir.¹ Bir sözcük yalnızca bir kez çoğunlukla ya ‘göz. göz’ (ol-), **kayı-kayı**(dolaş-), gibi kendisi ile özdeş, ya da anlam-ilişkili, türdeş başka bir sözcük ile ‘göz. kulak’ (ol-) gibidizimeksiz ya da dizimekiyle: göz.göze, başa.baş, dura.dura” gibi yalnızca bir kez eşlenmesidir. İşlem, sözcük tabanın türünü (ad / eylem > niteleyici) değiştirip anlamına bağlı sayısal çoğulluk, edimsel yineleme, süre, düzenlilik / düzensizlik, duygusal, ... gibi ilişki-bağımlı ayrımlar ekler. Öyleyse, “ikileme”“*tekrar” değil, Türkçeye’ye, Çince’ye özel bir türetme, “sözlüksel-birim” üretim işlemidir²: *tık/ tık.tıkvur-, *tıkır/ tıkır.tıkırın-, yan/ yan.yan bak-, köy/ köy.köygez-, göz.göz ol-, göz.göze gel- göz.kulak ol-baş.başa ver-, şır.şır ak-,... .” İkileme, tür, işlev değiştirdiği için, sözlüksel bir türetme işlemi sayılır. Kimi ikileme ile nitelenen-eylem arasına anlam bağı değişmeden başka öğeler girebilir: “vırt.zırt” (ikide bir): “Vırt.zırtodayagirip durmasaniyi olur!” İkileme, yalnızca kökler ile tek-sözcük tabanlı türevlere uygulanır. Kimi ikileme işlemlerinde: “iyel-öbek”lemede olduğu gibi: örgüt-ün baş-t, yol-un son-u, ... gibi, ekler de ikilenir: baş-ın-a baş-ın-a ser-e serp-eöv-e öv-e, düş-e kalk-a, dön-üp dön-üp, ver-se ver-se,

İkileme, halkın sözlü-dilinde işlenmiş, türlü deyiş biçimlerine girmiştir. Çok başarılı ozanların dilinde de duygusal içtenliği öteki sözlüksel birimleme türlerinden daha etkili anlattığı ileri sürülebilir.

(1) (i) Ben yürüyem yana,yana / Gözüm yaşı döne kana /Bir gün şol karanlık sine / Giremağlayu

ağlayu.(Yunus Emre, S. Eyüboğlu, 1971: 326)

(ii) “Çıktım Kozan’ın dağına, /Karı dizleyi.dizleyi./ Yârelerim göz.göz oldu, /Cerrahgözleyi.gözleyi

(Dadaloğlu).

(iii) İncecikten bir kar yağar / Tozar Elif Elif diye.(Karacaoğlan).

İkileme işlemini özel olarak denemede N. Uygur kullanmış:

(2) “... **Kabar-a kabar-a** gelen dalgalar, enginin içlerine **dal-a dal-a**, oralarda **bambaşka** çevrıntilerle **buluş-a karış-a**, durmadan kendinden **vazgeç-e geç-e**, kendine birşeyler **kat-a kat-a**, **olay-dan olay-a**, **karşılaşma-dan karşılaşma-ya**, - sonsuz **tek-ben**’ler-den **tek-ben**’ler-e, birçok sınırlı **biz**’lerden başka **biz**’lere akıp gitmekte **değiş-e değiş-e**.” (Nermi Uygur: Başka Sevgisi, 1996: s. 178).

“İkileme”nin Türkçe, Çince’ye özel bir sözlüksel işlem olduğunu henüz anlamamış olanlar, Batı dillerinden çeviri yaparken, ikilemeyi ancak metinde geçen bir ikilemeye karşılık olarak kullanılabile-ceğini düşünürler. Oysa o dillerde ikileme yok, yananlam yüklenmiş ikili yinelemeler olabilir. Can Yücel de “The Geat Gatsby” çevirisinde oldukça sık ikileme kullanmış.³ Metni inceleyen Boztaş, (1992) içinde, (s.112) “özgün metinde hemen hiç kullanılmamasına karşın, çeviri metinde 450’den çok ikileme kullanıldığı”nı belirtmiş.⁴ O yargı: i) ikilemelerin “*kelime tekrarı” sanılması, ii) her dilde kullanılabilir sanılması, iii) sözlüksel çevirinin bir eşleme olduğunun düşünülmesine dayansa gerek.

Seçilmiş örnekler: **piril piril** <glitter, bright, brilliant, blasing wih light, based on, glistening; **ışıl ışıl** < glowing, **civil civil**< cheerful, alive, sparkling; //

alev alev< burning; **sık sık**< lots of weekends; **yavaş yavaş**< gradually; **tek tek**<isolated, each item; //

(4)

kırık dökük<broken fragments, *kurusıkı*<vacuous; *sus pus*<hushed; *deli dolu*<boisterously; *eski püskü*<old; ...

İkileme üst-işlemine bağlı 18'den çok ayrı alt-işlem evrilmiştir. Örneğin köklerin tek-heceli olduğunu bulunca, üç yılını alan (1984-87) "Pekiştirme"işlemini inceleme sonunda işlemin: "kökson ünsüz-değişimli bir ikileme" olduğu ortaya çıktı: boş> bom> "**bom.boş** (otur-)" gibi! Kimileri, "Sen de kendine göre birşeyler bulmuşsun" deyip geçtiler. Doğru olması için, bir yabancıнын bulması gerekiyormuş! Oysa, Batılıların söylediklerinden Türkçe açısından doğru olanla henüz karşılaşmadım. Örneğin bir Alman, bir kurultayda sonekli: "sizinkilerinki" (<**siz**-in anne ve babanızın ...arabası) açıklamasına "adıl" dedi, oysa o öbeğin yalnızca tabanı (siz) bir adıl. Alandan her kim ikileme işlemine "*kelime-tekrarı" diyorsa, Türkçeyi bilmiyor, öğrencyi aldatıyor, alan-kişilerini yanıltıyor demektir.⁵

"**İkileme**" işlemleri ile niteleyici üretilir; işlem, tür de değiştirir işlev de. Söze giren niteleyici işlevi önsel konum ve bir "nitelenen" ile belirlenir. İkileme, özellikle 'eylem-niteleyicisi-birimleme-işlemi'-dir! Birimler, çoğunlukla eylemi niteleme işlevine koşulur. Öyle ikilemelerin önemli bir tabankaynağı 'yansıma'lardır. O nedenle, Türkçede "zarf"-türeten ancak bir iki ek bulunur. Örneğin "şır, mış, tıp, fır, ... yansıma heceleriyle ikileme, çoğunlukla **niteleme** işlevli: şır şır (ak-), mışıl.mışıl (uyu-), tıpış.tıpış (yürü-), fırıl.fırıl dön-... . Tamlama vurgusu alanikileme bir bağımlı niteleyiciye dönüşüp bir eyleme bağlanır: **dik dik** (bak-), **dimdik** (dur-), **küçük küçük** (kes-), göz göz (ol-), göz göze (gel-), göze göz (iste-),

İkileme işlemi yükleme de uygulanır: (yaza.yaza yorul-), ... gel.mel (de-), gide.gide (bık-), gide.gele (alış-). Kimi ikilemeler, düşümlü biçimlenir: (İster) yaz. (ister) yazma, >yaz.yazma. Kimi ikilemeleryüklemleşir: yazan.yazana(-dır) ; yaz.yaz, yazma.yazma, ... İkileme birimin tür ve işlevini değiştirince: (ev>niteleyici / ev.ev). birim genellikle bir eylem-niteleyicisine dönüşür: "köşe bucağa-, uzun uzun anlat-, sürüm sürüm sürün-, sapsarıkesil-, O nedenle bağımlı-niteleyici üreten ikileme işlemine "*kelime tekrarı" denemez! Türkçede "*üçleme" yoktur, olamaz da! Ancak ikiden ötesi birimlemenin bütünsel "yineleneşi" sayılabilir.

Eski metinleri "Tarama Sözlüğü"nde 600 yılda yalnızca 65 dolayında ikileme geçiyor. İlgili Yük-seköğretim bölümünde de ikilemeler için "yanlış" olarak "kelime tekrarı" denince: bugün, yalnızca düzensiz olanı en az **1.830.857** ikileme arasından işletilebilecek olan gerçek ikilemeler sözlük-dışı, anlatım-dışıdır. Birçok şair, yazar ikileme işlemi pek kullanmıyor. Sorunca da kızıyor, ya da: "o dilbilgisi" diyor. Aralarında "ikileme"yi "arkadaş olma" sananlar bile çıktı.

YİNELEME ise: "sözel bir birimin: eşbiçimle, eşişlevli, sözlüksel anlamı değiştirmeden, eş-ezgili, önceki ile sonraki arasında biçimsel bir bağımlılık yaratılmadan, gereken "sözel-düşüm" uygula-narak ardarda ya da aralı olarak birden çok kez söze katılması"dır. Yinelenen birimle ilgili söze: **pekiştirme, sayıklama, çoğulluk**, ...gibi duygusal olan olmayan ezgisel üst-anlam(lar) yüklenir. 'Yineleme', her dilde başvurulansözdizimsel "olağan", birpekiştirmeişlemidir."

(i) Yinelemede, yeni-bilgi taşımayan öğeler sözden dışlanıp düşer. İkileme-içi düşüm olmaz. Aşağıda,Sait Faik metninde "**karı, şeftali ağaçları, araba, toplumsal ayırım**" yinelenebilir, Ayraç içinde yazılı birimler düşmüştür. İkilemeler belirtilmemiş, yalnızca yinelenen birimlerin altı çizilmiştir.

"Karı üstüne karı almıştı yatağa yatar yatmaz. Bir **Bosnak** kızı sarı saçlı, mavi gözlü; bir Serezli **Cingene** (kızı) esmer, baygın bakışlı, yonca kokulu... Bir **Cerkes** (kızı) ince belli. Bir **Gürcü** (kızı) çekik badem gözlü, cumudiye tenli. **Bir araba** almıştı yağız atlı **bir araba** (almıştı). Yayla-da bir ev yaptırmıştı. **Şeftali ağaçları dikmiştişeftali** (ağaçları dikmişti). Ama rahat edememişti. ...".⁶

(5)

(ii) Sözdizimsel / Sözel bir işlem olan **yineleme**, bir birime birden çok, **ikileme** ise, sözlüksel bir birime yalnızca bir kez uygulanabilir. Gerçekte “vurgu” + “anlam değiştiği” için, yineleme sayılamaz.

(iii) Yineleme söz düzeyinde **eşbiçim, eşişlev, eştür, eşezgi** ile uygulanır. **İkileme** anlamı ikileyene, girilen birime, göre değişir: birime “**süre + çoğulluk + teker.teker + nitelenen öge**” anlam ve işlevini yükler: *ev > ev.ev (dolaş-); “çoğulluk + tanıdık kimselerle: “eş.dost (toplan-), çok: **sum.sıkı** (bağla-), eskinin eskisi (bir ev) anlamı ekler, sözlükseldir, **tür, işlev** değiştirir (ad > niteleyici).*

(iv) Yineleme ile oluşturulan anlam yükü tek birime aktarılabilir: “**Sen bilmezsin, adam ne sıkı ne sıkı!**” > “**Sen bilmezsin, adam ne sıkı!**” “**İşten ayrıldı, ayrıldı! > İşten ayrıldı!**” İkileme ise, öyle bir işleme kapalıdır.

(v) Yinelenen ögeler arasında bağımlılık oluşmaz. İkilemede ise birimsel anlam ikil birimin bütünü-ne yüklenir. Halk türküsü: “**Dere** geliyor **dere**, Kumunu **sere.sere**,” içinde (*dere*) yinelenir, “**sere. sere**” ise, eyleme: *suyla taşınıp yayılarak, sürekli, düzenli, yavaş, çoğul* ” ayrımları katılarak ikilenir. “**Sere.sere**” (...-e...e = **-erek**) biçimlemesi, ikileme işlemine “**sonek-ikileme**”nin de eklendiğini gösterir; *koş-a.koş-a, düş-e.kalk-a, ... git.gid-e, gid-en.gid-en-e, git-ti.gid-er, ol-du.ol-a-cak,* Olu-şan birim işleve-özel, niteleyici üzerinde vurgulanır: *boş.boş* (otur-), *şır.şır/şırl.şırl* (ak-), ‘*göz. göze* (gel-); biçimsel, sözcüksel ayrılık vurguyu sona kaydırır: *ev. mev* (iste-), *boş. moş, ev.bark,*

TDK’nda uzman olan Prof. Dr. Hasan Eren1948’de DTCF dergisindeki bir yazısında (birime ‘tam’ olmayan ‘belirsiz’ *nitelik/nesne/edim* ekleyen) kökbaşı ünsüz değişimli “**çocuk.mocuk**” ikile-mesindeki “*mocuk*” ikileyicisini ayrı bir sözcük olarak incelemiştir. Doğrusu, o çaba, ikileme işlemine güdümlü bir karşı-çıkıştır, tıpkı Romen Brinzeu’nun, 18 ayrı işleme bağlanmış Türkçe ikilemelerin Arapçadan aktarıldığının ileri sürmesi gibi. Oysa, **Tarama Sözlüğünde** yalnızca 65 dolayında olan Türkçe ikilemelerden gerçekte 924 Türkçe kök ile o köklerden olası en az: **1.830.857 düzanamlı ikileme türü** sözlüksel birim üretilebilir görünüyor.

YANSIMALAR sözcüklere tek hece olarak girer. Gereken bağlamda ekler sesel yansımalara “*koruma-sesi*” ile bağlanırlar. Bütün kökler, türevler ikileme işlemine girdiğinden, o tür birimleri, üç dilden karılmış Osmanlıca bir metinde ayırdetmek, bir profesör için bile, hemen hemen olanaksızdır. Kaldı ki Osmanlı, doğru dürüst ne Arapça ne de Farsça bilmezmiş.⁷Tek-heceli **yansımahecelerin** Türkçe sözcüğe dönüşme biçimleri şöyle olur:

i. Doğrudan sözcük kökü olma: *kır-, vur-, çat-, küs-, kıs-...*

ii. İkileme ile eylem-niteleyicisine dönüşme: *kıs.kıs* (gül-), *şıp.şıp* (damla-), *mışıl.mışıl* (uyu), *tıkır.tıkır* (işle-), *pırıl.pırıl* (parla-), ...

iii. Anlamsız bir “*yansımahesel-hece*”nin /süp/ Türkçe bir ek ile “-(Z)İr”sözcükleşmesi: *süp-ür*

fiş-k-ır-, tük-ür-, ak-s-ır-,ök-s-ür-, hap-ş-ır-, fok-ur.fok-ur (kayna-), *şın-g-ır.şingır* (oyna-),

/çis/ > çis-e > çis-e-le...⁸

Osmanlı döneminde: “**YANSIMALAR, İKİLEMELER kelime değildir**” sözü, bir ünsüz ABC’si oluş-turan Arap harfleriyle metin okuma-yazma ile ilgili bir uyarıdır. Arapça ünlüler (a,i,u) teketek eşle-nerek yazılmadığı, Osmanlıca metinlere giren kimi Türkçe sözcükler (Arapça kökler üç-ünsüzlü çer-çevelerden oluştuğu için,“tek-heceli kök + sonek”li Türkçe birimler doğru yazılıp okunamazmış. O, “*Osmanlıca metinde yansımah, ikileme bulunmaz*” uyarısı zamanla “**Yansımalar, ikilemeler kelime değildir**” biçimine dönüşmüş. O yüzden 9 cilt “**TDK Tarama Sözlüğü**”nde 65 dolayında ikileme var.

(6)

Farsça+Arapçabilmeyen devşirme, dönme Osmanlı görevliler ile kâtipler, sözlük ve sözdizimi + az sayıda Türkçe birim karması yazı-dili Osmanlıca'yı yazabilmek için Türkçe sözlüksel işlemleri yazı-dilinden şu yanlış genellemelerle dışlamışlardır: “*İkilemeler, yansımalar sözcük değildir*”, “*Türkçe söz başında “M” sesi bulunmaz*”, (Hepsi yanlış olan o genellemeler, ilgili alan öğretiminde, dilbilgilerinde bugüne ulaşmıştır.

“**Sözbaşında*” deyiş sesletim açısından yanlıştır, doğrusu “*sözcük-başı*”nda olmalıdır. Türkçe birimlemede /m/ sesi daha çok eklerde, birinci kişiyi izleyen öznel ek sonunda “-(İ)m”, olumsuzluk eki “-mÄ”, adlaştırma ekleribaşında “-mÄ, -mÄk, soru ekinde “-mİ”, /m/’li ikileyici başında geçer. O nedenle kök başında yalnızca yansımalarda, bir de alıntı sözcüklerde bulunur. Ancak hiç kullanılmaz denemez. Nedeni ezgisel dengeli ses-dağılım-sıklığıdır. Az sayıda: *mama, meme, maç.muç öp-, mur.mür murla-, mürin. kırın et-, mış-ıl mışıl uyu-, mürk.mürk yep-, mız.mız mız-ık-, mıy.mıy, mızla-, miyav (= 12)* gibi *yansıma* birim bulunursa da, başka dillerden alınmış yüzlerle sözcük /m/ sesi ile başlar.⁹Öyleyse, yargı tutarsızdır, yanlıştır! Üstelik kökler tek, kapalı-heceli birimler olduğu için, /m/ ile başlayan açık-heceli (ünsüz=Z, ünlü =Ü >ZÜ) yoksa da, kapalı, tek-heceli kök sayılan ad türü sözcükler örnekseme yoluyla biçimlenmiştir. Öyle ad kökleri yabancı değil, Türkçe sayılır.

(1) **ZÜZ=**, *maç, mal, mat, meç, men, mey, mih, mık,mil, mim, mor,mum, muz = 13*

ZÜZZ= *malt, marj, marn, mask, marş, mart, mest, mert, mont,morg, mors, mülk = 12,*

İki-heceli: (Türkçe /süp/’ten + “-/İr/ ile > “*süp-ür*” gibi, ikinci hece ünlüsü soneklemeyle uyarak) *makas,maral, martı, masa, maşa, maval, mavi, maya, mazı, melek meşe, meyil, meze, micır, moda, mola, mühür,mutlu/mutsuz = 19.*

Türkçede eylem niteleyicisi üretimi ikilemeye bağlandığı için, o işleve koşulan “**ad + -CÄk**”, “**eylem + -(y)Ë-r-Ëk**” dışında ek yoktur. O tür engellemelerle **toplam: 125.187eylem + 1.118.680 ad + 586.990 niteleyici ile olası en az= 1.830.857 düz anlamlı ikileme** sözel anlatım dışı bırakılmıştır. Ayrıca, Türkçe “*ad, eylem, yansıma*” türü birimlerden tür ve işlev değişimi yoluyla “eylem-niteleyicisi üreten, dolayısıyla bir “**türetme**” işlemi olan “**ikileme**” işlemine “**kelime-tekrarı*” denerek okuyucu, öğrenci yanıltılmıştır.

Özellikle “**eylem-tamlama**” sınıprofesörlerin bile anlamadığı görülmüştür. 1980’lerde “*dil-bil-*”den adlaştırma ile üretilen “*dilbilim*” yanlış sanılmış, doğrusunun “*dil bilim-İ*” olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bir başkası: “[*uç.uç*]**böceğ-i**” içindeki ikileme türü “*uç.uç*” niteleyicisini görmeyerek birimin üç sözcükten oluştuğunu belirtmiştir. “**Tamlama**” biçimlenmesini anlamadan, “**bileşme**”yi tanımlarken “*uç.uç böceği*” ise (2006: s.40) “*uç ayrı sözcükten oluşmuştur*” yanlış-açıklamasını yapabilmektedir. “*Uçuş böceği*”nin bir başka adı “*uğur-böceği*”dir, Çünkü “*uç.uç*” bir ikileme olup o tamlamada üç sözcük değil, *ikileme ile, iki birimli bir ad-tamlama (ikileme + ad)* işlemi vardır. İkilemenin, tamlama işlemine sıfat-dışı bir birim olarak girdiği, sona gelen “**-(s)I**” ekinden bellidir.

¹ Demircan, Ö.: “*Türkçede sözlüksel-‘ikileme’ varsılığı*” (Türkçe birim ve işlemler ile:) Çağdaş Türk Dili Ocak 2023.

² Türdeş, ancak ayrı sözcükler içeren ‘*saç.baş*’(yol-)gibi ikilemelere, genelde **işlev, tür** (*ad/eylem > niteleyici*) değiştirmesine bakılmaksızın, işleme “**kelime tekrarı*” demek yanlıştır; o yorum, Osmanlı döneminde 1300-1918 arası, orientalist sömürü görevlisi kimselerce güdümlenip kullanım engellenmiştir. Oysa Türkçede *eylem-niteleyici* birim üretiminin yarısı ikilemeye bağlanmıştır! Onlara ayrıca, “*sözlüğe ad (çek- > çekmek) olarak yazma, eylem-tamlamasınıyoksayma, “*tekrar=“ eşleme anlamını bozma, söziçi yinelenenögenin “verili” olup düştüğünü gizleme, ... eklenirse, ilgili alanda Türkçe eylemlere edilen kötülüğün derecesi anlaşılabilir!*

³ 509 SD/SZ/SO: “**İ K İ - L E M E**, **Türkçe sözlüğün öteki yarısı**”. Prof. Dr. A. Kocaman’a armağan: Dilbilime Adanmış Bir Yaşam, (Hz. S. Nalan Büyükkantarcioglu, Işıl Özyıldırım, Emine Yazar), Hacettepe Üniv y. 2016, s. 133-186.

⁴ Boztaş, İsmail (1995): “**Can Yücel**’in ‘*Muhteşem Gatsby*’(F. Scott Fitzgerald) çevirisindeki dil kullanımı ve *ikilemelerüzerine*”, IX. Dilbilim Kurultayı, 22-27 Mayıs 1992, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu 1995.. ss.105-121.

⁵ İkilemeyi “*kelime tekrarı*” sananlar, ikileme saydıkları “yanıl yenil” gibi bir birimi sözlüğe “*yanılıp yenilmek*” biçiminde yazabiliyor. Oysa, ikilemenin sözlüğe giriş biçimi, yazımı değişmez: *güle oynaya, baş.başa, başa.baş* ikilemeleri “*gülüp oynamak, *gülme oynamak, *baş baş” biçimlerinde yazılamaz, anlam ilişkisi bozulur!

⁶ Sait Faik: “*Rıza Milyon-er*” (1953), YKY 2006: 851.

⁷ O yüzden sözlük yazarı Orientalist eğitilmiş İngiliz **Redhouse** Osmanlı tercümanı olarak çalışmış. İranlılarla yapılan görüşmeler için İran’a giden görevliler arasında yer almış.

⁸ Bk. Zülfiyar, H. (1995).

⁹TDK: **Türkçe Sözlük** 2011’de 3750 dolayında maddebaşı /m/-’li giriş var. İlhan Göz (2003): *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*, TDK y. içinde /m/- ile başlayan 1453 sözcük girilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILIŞI

M.OKAN BABA

Erzurum ve Sivas Kongrelerinden sonra Mustafa Kemal Paşa bir bildiri yayımladı. Bu bildiri Erzurum ve Sivas kongrelerinin ilkelerine dayalıydı. 'Heyet-i Temsiliye kurulduğunu', merkezi hükümetin Milli iradeye tabi olmasının gerekli olduğunu bildiriyordu. Ulusal meclis toplanmalıdır.' Deniyordu. 16 Ağustos 1919'da Mustafa Kemal Paşa, Damat Ferit Paşaya uzun bir telgraf yazdı. '**Mevcudiyet ve ulusal iradeyi temsil edecek olan Mebusan Meclisinin kısa zamanda toplanmasını temin edin**' diyordu. Fakat Bu konuda Damat Ferit Paşadan kesin bir yanıt alamamıştı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa 12 Eylül 1919'da İstanbul ile bağlantıyı kesti. 13 Eylülde 1919 Mebusan meclisinin toplanması için, gerekenin yapılmasını askeri birliklere mülki amirlere ve Anadolu Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerine bildirmişti. Bu sırada Damat Ferit Temsil heyetine karşı bazı girişimlerde bulunur. Fakat 30 Eylül 1919'da İstifa etti. 1 Ekim 1919'da Ali Rıza Paşaya hükümet kurmak için görevi verildi. Bu kabine Kuvayı Milliye'ye yakın yurtsever kişilerden kurulmuştu. Mustafa Kemal Paşanın arkadaşı Mersinli Cemal Paşa Harbiye Nazırı olmuştu. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının çalışmalarını yakından biliyordu. Onun hükümet içinde Heyet-i Temsiliyenin temsilcisi olarak düşünülüyordu. Bunun için Mustafa Kemal Paşa bir bildiri ile bütün ulusa yeni kabinenin kurulduğunu duyurdu. Bu bildiri de şunları önerdi:

1-Yeni kabine Erzurum ve Sivas Kongrelerinde tayin ve tespit teşkilat ve milli amaçlara uydukları takdirde Kuva-yı Milliye hükümeti destekleyecektir.

2-Yeni kabine Meclisi Milli toplandıktan sonra, fiilen çalışmaya başlayıncaya kadar milletin kaderiyle ilgili hiçbir taahhütte bulunmayacaktır.

3-Sulh konferansına atanacak delegeler, ulusun gerçekten anlamış ve güvenini kazanmış bilgili ve güçlü kişilerden seçilmelidir.

Ayrıca Harbiye Nazırı Cemal paşaya bir telgrafla atamasını istediği kişilerin bir listesini gönderdi. Ferit paşa hükümetinin görevden aldığı Kuva-yı Milliye taraftarı askeri komutanları ve mülki amirlerin görevlerine dönmesini istedi. Fakat Ali Rıza paşa ve hükümet bunları yerine getirmedi. Mustafa Kemal'e kuşku ile bakar, temsil heyetine karşı kuşkulu bir tavır alır. Ali Rıza Paşa "Bunlar Cumhuriyet yapacaklar" der. Önce Ahmet İzzet Paşaya Mustafa Kemal'e bir mektup yazdırır. Mektubun son tümceleri "Hülasa, artık memlekette birliğintemini ve kanunların gerektirdiği hükümetle bağlatanın kurulmasını tavsiye ederim." der. Mustafa Kemal paşa Ahmet İzzet Paşaya nazik bir mektup yazar durumu anlatır.

Sonra 1. Ordu Müfettişi olan Fevzi Paşa (ÇAKMAK) yı seçimleri kontrol etmek bahanesiyle Anadolu'ya gönderir. Bu konu ile ilgisi yoktu Fevzi Paşanın. Mustafa Kemal ve Rauf Bey kızarlar. Fevzi Paşa zor durumda kalır. Bunun üzerine Erzurum'a gider. Kazım Karabekir Paşaya Mustafa Kemal'in tutuklanıp İstanbul'a göndermesini ister. Kazım Karabekir. Bunun mümkün olmadığını ve durumu anlatır. Fevzi Paşa İstanbul'a döner.

Hükümet Bahriye Nazırı Salih Paşayı Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeye gönderir. 20 Ekim 1919'da Amasya'da buluşurlar. 22 Ekim tarihine kadar müzakere yaparlar aralarında beş protokol imzalanır bunların hiçbiri yerine getirilmez. Mustafa Kemal Paşa Nutukta: '**Bizce teşkilatı milliyenin ve Heyeti Temsiliyenin merkezi hükümet tarafından resmen tanınmış, siyasi bir yapı olduğunu ve müzakerelerin resmi ve sonuçlarının uygulanması gerektiği taraflarında resmi taahhüt edilmiş bulunduğunu onaylatmak**

esastı.Bununazırın imzalaması mühimdi.”diyor.Böylece Mustafa Kemal ve Heyeti Temsiliye kesin bir merkezolduğunu hükümete onaylatmıştıMustafa Kemal, bütün direniş örgütlerini bir birlik altında toplayıp bir düzen vermekuvva-yı Milliye emrine almak istiyordu.XX.Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa(Cebesoy) Ankara’da olduğu zaman Mustafa Kemalle haberleşip bazı olayları önlemeye çalışıyordu.İngiliz kontrol gücü ile çarpışarak Eskişehir ve Afyondan çekilmesini sağlamıştı. Bu başarı Heyeti temsil iyeyi ve kuva -yı milliyeyi cesaretlendirdi. Bu durum İngilizlerin Anadolu’da güçlerinin zayıf oluşu anlaşıldı.Bunu üzerine Batı Anadolu Kuvayı Milliye komutanlığına atadı. Ali Fuat Paşa orada bir düzen kurdu .Salih Paşanın protokolu imzalaması ve Ali Fuat Paşanın Batı Anadolu kumandanı atanması. Temsil Heyetinin bir yürütme gücü durumuna geldi.Daha Sivas Kongresinin sonunda**Mustafa Kemal Paşa bir lider ,Temsil Heyeti bir yönetim merkezi olarak ortaya çıkınca**,bu durum üzerine İstanbul hükümeti, İngiliz Muhipler cemiyeti,Hüriyet ve İtilaf FırkasıAskeri Nigahban Cemiyeti,çeşitli yerlerde Temsil Heyeti ve Mustafa Kemal Paşaya karşı olaylar çıkardılar

++++

22.Eylül 1919’da Aznavur Ahmet adında bir çantadan yetişme eskiAsker Marmara bölgesinde para dağıtarak,başına topladığı kişilerle olay çıkardı. Bu olay için önlemler alındı. Dağılıp gittiler.

Fakat Mustafa Kemal Paşa, Amasya’da Bahriye Nazırı Salih paşa ile görüşürken, Sivas’ta Şeyh Recep,Ahmet Kemal, Zaralı Celal adında üç kişi Sivas’ta bir gece taraftarlarının yardımı ile telgrafhaneyi basarlar,Salih paşaya pir telgraf çekeler.

Bahriye Nazırı Devletlu Salih Paşa hazretlerine 18 .ekim 1919 Yaveri Hazret-i Şehriyarı sadetlü Naci Beyefendi Hazretlerine.

Aylardan beri memleketimizde cereyan eden hali anlamak için vemahiyeti meseleye vukuf peyda etmek için merkeziVilayete kadar gelmenizi menafii mülk ve millet namına cümleten istida ve mülkkü millet namına makine başına teşrifinizi arz ederiz

An Evladı Şemsettin Recep Kemali, Zaralı zade Celal, İlyas zadeAhmet Kemal(Ulema eşraf ve esnaftan mürekkepyüz atmış mühürü havidir.)

Bu üç kişi Mustafa Kemal Paşaya ertesigün bir tehdit telgrafi gönderirler19 .Ekim 1919.

Amasya’da Mustafa Kemal Paşaya

Ahalimiz, padişah ve hükümetin düşüncelerini bizzat Salih Paşadan veyahut emin bir lisandan işitmedikçe, aradaki ihtilafın halledilmiş nazarıyla bakılmayacaktır.İki şıktan birini seçmek zorunda bulunduğunuzu arz ederiz.

Bu telgrafta Mustafa Kemal Paşaya Salih Paşayla anlaştık desen de sana inanmayız. Biz doğrudan padişahla konuşuruz, senin arkandan gitmeyiz. ’diyorlardı.Bunlar ayrıca saraya bir telgraf çekerler. Bu telgraftan önce İstanbul telgrafŞefine şu tebliği gönderdiler.

“ Umumun dilinden gönderilen ve memleketin selameti namına gönderilen telgraflarımızı engelleyen din ve devlet hainidir.Sonunda kan dökülmesine sebep olacaktır .Bunları padişahımız duyurmak için azmimiz katidir.Cevap bekliyoruz.

Padişaha çekilen telgrafın girişi şöyledir:’**Memleketimiz bulunan Sivas’ta,Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Namıyla teşekkül eden Kongre Heyeti Reisi Mustafa kemal Paşa, Padişahımızın güvenini taşıdığını yayararak memleketimizde suçlarını gizlemeye isteyen bir küçük topluluğun katılımı ile millî iradeyi temsil ettikleri suretinde gösteriyorlar.Halbuki şanlı halifemiz ve sevgili padişahımıza her durumda itaat ve bağlı olduğumuzdan isteğimiz dinin gereği oduğundan...**’ Mustafa Kemal Paşa Nutuk’ta”Efendiler,

düşmanlarŞeyh Recep'e hakikaten önemli bir rol ifa ettirmiş bulunuyorlardı.Sait Molla'nın Rahip Frew'a '4 Ekimde yazdığı bir mektubundaMolla, Papaza 'Sivas vakasını nasıl buldunuz? Biraz düzensiz ama yavaş Yavaş düzelecek' 'diyordu.Adapazarı'nda İstanbul'dan gönderilen bir kişi parayla halktan topladığı adamlarAdapazarı'nı basmak ister. Kaza kaymakamı elindeki kuvvetle bunların üzerine gider bir köyde karşılaşırlar. Kaymakam bunlara ne istediklerini sorar. Şöyleyanıtlarlar **"Mustafa Kemal Paşayı Padişahın makamında görmeyi kabul etmeyiz'** 'derler Kaymakam gerekli önlemi alır bunları dağıtır. Konya Bozok, Çorum gibi yerlerde hükümetin bilgisi içinde olaylar çıkar.Askeri Nigahban Cemiyetine bağı subaylar, Marmara kıyılarında olaylar çıkardıkları gibi işgale zemin hazırlamak için 30 kişiSamsun'a gidip Hıristiyanlara saldıracaklardı. Bütün bu olaylar için gereken önlemleri alındı.Bunlar yakalandı.

++++

Meclisi Mebusan seçimi yapılırken meclisin nerede toplanacağı konusu tartışılmaya başlandı.Mustafa Kemal Paşa, meclisinAnadolu'da uygun bir kentinde toplanmasını düşünüyordu.Çünkü İstanbul İtilaf devletlerinin baskısı altındaydı.Meclisin serbest çalışmasına izin vermeyeceklerini düşünüyordu .Fakat Rauf Bey ,Kazım Karabekir gibi arkadaşları İstanbul'datoplanmasını istiyorlardı. Bunun üzerine Komutanlarla birtoplantı yaptı. İstanbulda!6 Kasım 1919'da Mustafa Kemal Paşanın başkanlığında Kazım Karabekir Paşa Ali Fuat Paşa, Rauf Bey ,Kara Vasıf Bey, Bekir Sami Bey ,Hüsrev Bey,Selahattin Bey Şemsettin Bey v e Sivas'ta bulunan diğer arkadaşlarının katılımı ile gerçekleşti .toplantıdaşu konular konuşuldu

1-Meclisi mebusların toplanacağı yer.

2-Meclis toplandıktan sonra Heyeti Temsiliyenin durumu

3-Paris sulh konferansının alacağı karara göre karşı önlemlerin alınması.

,Bu tartışmalar 16 Kasımdan 20 kasıma kadar sürdü .Tartışmalar sert ve sınır bozucu bir havada geçti. Toplantıda alınan karar özetle şöyleydi..

1- Meclisi millinin İstanbul'da toplanmadaki sakıncalarına karşın İstanbul'da toplanması kabul edildi

2-Seçilen mebusları konular hakkında bilgilendirmek ve onların görüşlerini almak.-Mebuslar İstanbul'a gitmeden Trabzon samsun İnebolu Eskişehir ve Edirne gibi yerlerde toplanarak görüşmek.

3-Müdfai Hukuk Cemiyetinin tamamlanması için Kolordu kumandanları , mıntka kumandanları ve askerlik şubelerinin fiili yardımda bulunmaları

4-Bütün mülkiye amirlerinden teşkilatı milliyeyi desteklemeleri içinSöz almak.

5- Meclisi mebusan toplandıktan sonra mebuslar özgürce denetleme yaptıklarını onaylayıncaya kadar. Heyeti Temsiliye eskidenolduğu gibi dışarda kalarak milli görevine devam edecektir

6-Meclisi mebusan kesinlikle güvenlik içinde bulunduğunu onayladığı zaman Heyeti temsiliye tüzüğündeki maddelere dayanarak genel Kongreyi toplayacak ve gerekli kararlarıalacaktır.

6-Paris sulh konferansı, hakkımızda olumsuz bir karar verdiği ve hükümet ve meclisi millice kabul ve onaylanırsa nizamnameye dayanarak geçici bir hükümet kuracaktır.,

Mustafa kemal paşakomutanlar toplantısında Meclisi Mebusanın İstanbul'da toplanmasına, ve seçilen mebusları belliMerkezlerde toplayıp onlara durumu anlatmak, bilgi vermek, mecliste "Kuvayı milliyenin amacını savunacak bir Grup oluşturmak istiyordu.Fakat bu görüşmeninAnkara'da yapılmasının daha doğru olacağını düşünen Mustafa Kemal Paşa bu mebusları Ankara'ya çağırırdı.Çünkü o sırada demir yolu açık olduğu

için İstanbul'a daha kolay gidileceğini ve zaman kazan Mondros Mütarekesinden sonra Anadolu bir anarşi içindeydi. Halk ne yapacağını bilmiyor yıllarca süren savaşlar nedeniyle isteksiz, yorgun olduğu için askere gitmek istemiyordu. Fakat İzmir'in işgali ile Batı Anadolu'da çeşitli direniş örgütleri kurulmuştu. Bu örgütler daha önce ortaya çıkmış halk üzerinde etkin olmuş bazı efelerden bir kuvvet oluşturmaya çalışmışlardır. Bunların en takınımışı Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe, küçük subay olan Çerkez Ethem'di. Ayrıca vatan sever eşraf, Bazı askeri birlik komutanları direniş örgütlerine giriyorlar ya da kendileri bazı kuvvetler toplayıp direniyorlardı. Fakat bu güçler arasında tam bir örgütlenme yoktu.

29 Haziran 1919 da XVII. Kolordu komutanı Bekir Sami Bey, Havza'da bulunan Mustafa Kemal Paşaya 'İzmir'i savunurken' 56. Fırkanın tamamının subaylarıyla birlikte tümü esir düştüğünü bir telgrafla bildirdi. Mustafa Kemal Paşa bu telgrafa verdiği yanıtta özetle: "Durum fenadır, buna örgütsüzlük neden oldu. Buna kaşın ümitsiz olmamak gerekir. Kumandanlarda görülen zaaf milletin esir olmasına neden olur. Yakın tarihte büyük olaylar olabilir. Bu olaylar içinde kudretli olmamız için bütün memleketin kuvvetli bir örgüt altında toplanması gerekir." Bütün bunları yakından izleyip düzenlemek gerekiyordu. Bunun için Ankara'ya gitmeye karar verdi. Kazım Karabekir bu görüşe karşı bir telgrafla düşüncelerini bildirdi. Telgrafın son cümlesi şöyleydi: "**Heyeti Temsiliyenin Sivas'tan batıya geçmemesi fikrinde olduğumu arz ederim**"

Mustafa Kemal Kazım Karabekir Paşayı Sivas'a çağırdı. Heyet-i Temsiliye yalnız doğu illerinin değil bütün Anadolu'nun temsilcisi olduğunu anlatır. Bu sırada Doğu Anadolu'da güvenliğin sağlandığını, XV. Kolordunun burada düzeni sağladığını, ancak batı ve güney batıda henüz birdüzen sağlanamadığı, düşmanın istilasının sürdüğünü bunun için Ankara'dan buraları izlemek daha kolay olacağını açıklar. Bu konuşmadan sonra Kazım Karabekir Paşa durumu öğrenince Mustafa Kemal'e hak verir. Mustafa Kemal 22 Aralık 1919 Tarihine Kadar Sivas'ta kaldı. 27 Aralık 1919 Ankara'ya geldi.

++++

Mustafa Kemal Paşa Ankara'da büyük bir törenle karşılandı. Zaman Ankara'da bulunan Öğretmen okuluna yerleştiler. Mebuslar Ankara'ya gelmeden Mustafa Kemal Paşa, Ankara halkına bir Konferans verdi. Mondros Mütarekesinden sonra gelişen olayları, Sivas ve Erzurum kongrelerinde alınan kararları, Heyet-i Temsiliyenin aldığı kararları anlattı. "**Millet, birlik ve beraberliğı korunursa ve istiklali için fedakarlıktan çekinmezse, kesinlikle başarılı olacaktır**" der.

3 Ocak 1920'de mebuslar Ankara'ya gelmeye başladı. Mustafa Kemal, mebuslarla mecliste nasıl bir yol izleyeceklerini anlatmak için bir toplantı yaptı. "Misakı Milli" metnini hazırlattı. Bu metin Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan kararlar doğrultusunda yazıldı. Misakı Milli özetle şunları içerir.

1-Osmanlı Devletinin bütün Arap çoğunluğunun bulunduğu yer 30 Ekim 1918 tarihli mütarekenin imzalandığı zaman düşman ordularının işgalindeydi. İşgal altında kalan yerlerin geleceğı halkın serbestçe beyan edecekleri reye göre ahalisini tayin etmesi gerektiğinden, Bu mütareke sınırları içinde dinen, ırken ve aslen ortak, birbirlerine karşı saygılı Ve fedakarlık duygularıyla bağılı milli hukuk ve toplumsal , çevrelerinin koşullarına bütünüyle uyan Osmanlı- İslam çoğunluğunun bulunduğu yerlerin tamamı bölünmez bir bütündür.

2-Ahalisi ilk serbest kaldıkları zaman ile ana vatana bağlanmış olan Kars, Ardahan, Batum için serbestçe reye başvurmayı kabul ederiz.

3-Türkiye sulhuna ilişkin Batı Trakya hukuki durumunun tespiti de halkının tam bir hürriyet içinde beyan edecekleri reye göre tespit edilmelidir.

4-İslam halifesinin yeri, veOsmanlı Devletinin hükümet merkezi olan İstanbul şehriyle Marmara Denizi emniyeti her türlüTehlikeden uzak olmalıdır. Bu ilke korunmak şartı ile Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının ticaret ve ulaştırmaya açılmaHakkında bizimle bütün devletlerin ittifakıyla verecekleri karar geçerli olacaktır.5-İtilaf devletleri ile karşı devletler arasında kararlaştırılan anlaşma esaslarına göre azınlıkların da aynı hukuktan yararlanmaları güvencesiyle tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

6- Milli ve iktisadi gelişmemiz imkan dairesine girmek ve daha çağdaş bir düzenli idare şeklinde aydınlık biryaşantıyı başarabilmek için her devlet gibi bizim de gelişmemizi sebeplerini elde etmede bağımsız ve tam bir hürriyete kavuşmamız yaşamımızın esas merkezi ve geleceğimizdir.Bu sebeple siyasi ,mali gelişmemize engel olan kayıtlara karşıyız.

7-Tahakkuk edecek borçlarımızın ödeme şartları bu esaslara aykırı olmayacaktır

Mustafa Kemal Paşa Misakı Milliye hazırladığı zaman İstanbul'da bir Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Grubu kurmayı ve bunların Misakı Millideki esasları savunmalarını istemişti. 12 Ocak 1920 'de Mebusan Meclisi açıldı.17 Şubat 1920 de Misakı Milli okundu Meclis tarafından kabul edildi. Ali Rıza Paşa kabinesi onaylandı. Fakat Ankara'ya giden Mebuslar, Ankara'ya gelmeden İstanbul'a giden mebuslar ve oradaki çevrenin etkisi ile birçok mebus Müdafaa-i Hukuk Grubuna girmek istemedi. Rauf Bey Kara Vasıf gibi Heyeti Temsiliye Üyeleri mecliste bulunuyorlardı. Mecliste'' Felahı Vatan Grubu''kuruldu. Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya giden mebuslardan Kendisini meclis başkanı seçmesini istemişti. Mustafa Kemal Paşanın mebusan meclisi Başkanlığına önermediler.Çünkü bu konuda farklı görüşler vardı :Bunlardan birincisi Ali Rıza Paşanın kabinesi gibi vatan sever kişilerin bulunduğu bir kabine vardı.Mebusan Meclisi açılmıştı. Heyeti Temsiliye hükümet işlerine karışmamalıydı. İkinci anlayış ,Mecliste olmayan bir kişinin seçilmesi meclisin itibarını zarar verirdi. Üçüncü görüş Kuvayı Milliye başkanının seçilmesi daha şimdiden mecliste sorunlar çıkarır, diyorlardı. Mustafa Kemal Paşayı ve Heyeti Temsiliyeyi dışlamaya çalıştılar. Mustafa kemal daha önceden İstanbul'un işgal edile bileceğini böyle bir durumda Meclis başkan olarak yönetimsüdüreceğini düşünmüştü.

Bu sırada Sevr (antlaşmasını) hazırlayan itilaf devletlerinin baskısı ile Mersinli Cemal Paşa ve Cevat Paşa hükümetten uzaklaştırıldı. Alirıza Paşa 14Şubat 1920'de bir tebliğ yayımladı

Vilayetle ve Bağımsız sancaklara

Sonunda Meclisi mebusanda okunan ve çoğunlukla onaylanan hükümet programının ;en önemli noktalardan biri genel meclis toplanarak milletin her türlü amacının görüşüldüğü tek yerdir.Allaha şükrolsun , çalışmaya başlandığından meşrutiyet ilkelerine göre her türlü etkiden uzak olarak çalışması gereken memleket içinde meclisiten başka yerde milli irade adına konuşma yapan ve öneride bulunanlara artık yer ve olanak kalmadığından hükümet müdahale yolu ile yapılan her çeşit davranış ve harekate kalkanlar cezalandırılacağı bildirilir.-Sadrazam Ali Rıza

Mustafa Kemal Paşa bildiriye çok kızmıştı.Çünkü o dönemde Aydın ,Adana, Maraş, Urfa ,Antep gibi bölgelerinde düşmanla Kuva-yı Milliye savaşıyordu. Sadrazam bunları cezalandırmak istiyordu Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa 17 .2. 1920 Tarihinde bir tamim yayınladı

“ Milli iradenin yasal olarak ortaya çıktığı yer olan Mebuslar meclisi açarak , ulusal egemenliği gerçekleştirmekte başarılı olan cemiyetimizin en önemli ve temel görevlerinden biri de milletin isteklerini uygun ilkeler içinde bir sulhun yapılmasına kadar milletin birliği korumaktır. Cemiyetimizin her türü güçlüğe göğüs gerek vatani ve ulusal varlığımızı kurtarmak konusundaki kurtarıcı çalışmaların ulusun amacını elde etmek ve ona ulaşmaya kadar, daha büyük bir inançla ile devamı etmesi gerekli olduğundan, ulusun yaşamı ve geleceği temeline dayanan ulusal örgütün, vatanın her köşesinde genel ve kapsamlı bir biçimde kökleşmesine eskiden olduğu gibi devam edilmesini bütün yönetim heyetine ve yönetimlerden bir kere daha rica ederiz”

İstanbul hükümeti, ve Mecliste bazı kimseler Mustafa Kemal ve Heyeti Temsiliyeye karşı gösteriler yapıyorlar, nutuklar atıyorlardı. Mustafa Kemal Paşa,Ruf Beye 21. 2.1920 'deKuva -yi milliye ve Heyeti Temsiliye devamı

hakkındaki düşünceleri Öğrenmek için bir telgraf çeker. “Heyeti Temsiliyenin genel örgütlenmenin başında sulha kadar korunması gereği arkadaşların onayı ve ısrarı üzerine kabul edilmişti. Hâlbuki hükümet tarafından teşvik olunan muhalif gazetelerin saldırıları ,Ayan Meclisinin açık saldırıları hükümetin yaptıkları ve işleyişi özellikle Sadrazam Paşanın bildirisive Meclisi Mebusanda Kuvayı Milliyenin kanun dışı olduğunu anlatan konuşmalar,kamu oyunu ulusal örgüte karşı gelmeye çalışmakta Heyeti Temsiliyemizi güç duruma düşürmektedir....yukarda isteklerimiz ve düşüncelerimizi dikkat ve güvenle göz önünde alınıp gereğinin yapılmasını bizi kişsel olarak da zor durumdan kurtarmak için sonucun enkısamında bildirilmesini rica ederiz....”

Mustafa kemal bu telgrafı Kazım Karabekir Paşaya da gönderir .Kazım Karabekir Paşa 23 şubat 1920 de şu yatı verir

.”İstanbul’da ulusal mecliste ortaya çıkan değişik akımlara karşı Heyeti Temsiliye ve Kuva-yı milliyenin ters ve emredici bir durum almasını hiç uygun bulmuyorum.Yalnız Heyeti Temsiliye bu işin içinden onurla çıkmak ve işin sorumluluğunu ve değerlendirmesini ulusal meclisin sorumluluğuna,vatan severliğine bırakmayı düşünüyorum. Kuvayı milliyenin ve Heyeti Temsiliyenin varlığının sürdürülmesine ulusal meclis taraftar olmazsa...kongrelerin kararları gereğince tam ir güvenle yasama denetimine sahip vehakim olduğundan Heyet-i Temsiliyenin artık kararların uygulanmasını ulusal meclise devretmeli ve çalışmalarından çekildiğini bildirir birde teşekkür eder....Fakat ulusal meclis böyle bir sorumluluğu üstüne alarak durumu ve geleceğimiz için nelerin güvende olduklarına dahi karar verip ve tebliğ edecekleri kuşkuludur...Bir seneden beri ulusal istek ile oluşmuş Aydın cephesi ne dağılıp Yunanlılar’a teslim olur ve ne de hükümet bunları dağıtabilir. Osavaşçılar kendiliğinden ve eskiden olduğu gibi devam eder.Fakat yerel olur ve kolordu kumandanları kendi bölgelerinde bunu durum ve amaca göre iyi bir biçimde yönetirler, ondan sonra durum ve hareketlerimizi geleceğimizi oluruna bırakırız...”

Mustafa Kemal,Ankara’da tek ve yalnız kalır. Ancak o olayların gelişimini izler. Zamanı gelince kararını verir. İncancındankaybetmez. Mustafa Kemal işi oluruna bırakmaz. .Her zaman olduğu gibi olayları önceden gören kişidir. Durum iyice aydınlanası için bekler.

26 şubat1920 de Aznavur Ahmet kuva -yı Milliyeyi arkadan vurmak için Balıkesir ve Biga yöresinde asker toplamış kurduğu birlikle ulusal cepheye bir saldırı düzenlemiştir. Biga’da bir çarpışma olmuş ulusal kuvetler yenilmiş büyük kayıplar vermiş.Bu olayı hükümet tarafından düzenlendiği anlaşılmıştır.

Mustafa Kemale 3 Mart 1920’de Albay İsmet Beyden ir telgraf geldi.

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerin

Alınan bilgilere göre İstanbul’da bir cemiyet kurulmuş ve bu cemiyet İngilizlerle birleşmeyi kararlaştırmışlar. Hükümet düşürülmesi bilinen bir hükümetin kurulması ,Meclisin kapatılması, İzmir ve Adananın işgal edilmesi için ,Kuvayı Milliyenin dağıtılması, cihan barış ve esenlik getirmek üzere İstanbul’da uluslararası bir hilafet şurası kurulması, Bolşevikliğe karşı fetva çıkarılması kararlar arasındaymış, Nazır Paşa,b u cemiyetin çalışmalarına önem veriyor.Anadolu’daki Aznavur olayları bu çalışmalardan olduğu gibi, İngilizlerin Hükümete en çok baskı yapmaları da aynı nedenledir. Bilgi olarak sunmamı istediler(İsmet)

19 şubat 1920’de günü İstanbul’daki İngiliz yüksek komiseri İstanbul hükümetine Mustafa Kemalın emri ile Maraş’ta çarpışmalar, Türklerin İzmir bölgesinde kurallara uymadığı,Gelibolu’daki Akbaş cephaneliğinin soyulduğunu , bu olayların itilaf Devletlerine karşı saldırılar olduğunu bildirir. , bundan İstanbul Hükümetinin sorumlu olduğunu sert bir biçimde bildirir. Yunanlıların karşısında bulunan ulusal güçlerin 3kilo geri çekmek isterler.Halbuki bu tarihlerde Yunan güçleri yeni bir saldırıya geçmek için hazırlık yaparlar. Bu durumu öğren Mustafa Kemal hükümeti uyarır. Fakat hükümet Mustafa Kemal ve Temsil heyetinden kurtulmaya çalışır. Mebuslar ve Felahı vatan Grubu işin ayrımında değildir. Hükümetin bunları yapmaya gücü yoktur.Yunanlılar 3martta 1920 de saldırıya geçer, Gölcük yaylası ile Bozdoğanı işgal ederler.Bu durum

karşısında Ali Rıza Paşa İstifa eder. Felahı Vatan başkanı , meclis başkan yardımcılarını sadrazamın istifa konusunu görüşmek için Padişahla görüşmek ister. Fakat Padişah bunlarla görüşmez, başkatibi ile konuşurlar. Başkatip Padişahın huzuruna çıkar. Padişah şu haberi gönderir”**Bütün Mebuslara selam, işin ve durumun ağırlığını ben de onlar kadar anlıyorum. İşin ve durumun gereğine göre bir kişiyi sadrazamlığa seçeceğim ,onun yetkisine ,arkadaşlarını seçmesine karışmam.Ancak ona çoğunluk gruplarıyla anlaşmasını sağlık veririm.”**

Padişahla görüşmeye gelenler teşekkür edip çıkarlar. **Bu konuda verilen bilgiler şunlardır.Mebuslar telaşlı ama bir hükümetin kurulacağına inanıyorlar.Ancak yabancılar,Hürriyet ve İtilafçılar ve Nigahbancılar, düzenledikleri gericiilik olaylarını geliştirmek ve başarılı olmak için Damat Ferit Paşayı ya da yakınları ile bir hükümet kurmayı düşünebilirler. Meclisi dağıtacaklardır.Padişah katında etkili olacak önlemlerin oradan alınması emrinize sunulur .Olayları önlemek için sizin yardımınız gerekli.**

Mustafa Kemal bu istek üzerine önce Mebuslar Meclisi Başkanlığına 4 mart 1920’de bir telgraf çeker ,şunları bildir.

‘...’Vatan ve ulus işini kolaylaştırmak için bağımsızlığının sağlanması konusunda her özveriye hazır bulunan ulusumuzun kutsal coşkusunu, ancak ulusun güvenini kazanmış bir hükümetin başa getirilmesi yatıştırabilir.Bütün ulus bu tarihsel günlerde ulusal iradenin tam vekilliğini üzerine almış mebusların kesinkararlarını sabırsızlıkla beklemektedir .Ulusa ve tarihe karşı üzerinize aldığınız büyük sorumluluğu bütün cihanın , kürsülerinize dönük küçümseyici bakışlarını düşünerek, ulusun karalılık ve özverisine yaraş karalar alacağınızı, kararlardan emin olduğumuzu ve vatan uğruna yaptığınız çalışmalarda bütün ulusu yanınızda veyardımcı olacağını bilgilerinize sunarız.”

Mustafa kemal,4Mart 1920de bir telgraf da Padişaha çeker. Özetle : **“Dış baskılar nedeniyle hükümetin düştüğünü, fakat yeni bir hükümetin kurulması isteği toplumda bir coşku ve beklenti yaratmıştır. Padişahın çevresinde anlayış birliği olursa, yeni bir hükümetin hemen kurulması gereklidir.Toplum istediği gibi bir hükümetin kurulması beklenmektedir.Yoğunlaşan ulusal istekmeclisin çoğunluk grubunda ulusal istek ve eğilimlerin yüksek katınızdan destekleneceğine bütün yurttaşlarımız gibi heyetimiz de inanmaktadır .Ancak iç ve dış bin türlü ihtirasların çatışması ile huzur ve esenliği bozulan ülkemizin ulusal vicdana güven vermeyecek bir hükümet başkanına bir dakika bile katlanmayacağını, böyle bir durum ortaya çıkarsa Osmanlı Devleti tarihinde benzeri olmayan kötü ve üzücü olaylar olacağını padişahlık katının bilgisine sunmayı yurttaşlık ödevi sayarız”**

Mustafa kemal bu telgrafın bir örneğini, gazetelere ve Basın Cemiyetine ve kolordu komutanlıklarına veMüdafaa-yı HukukMerkezlerine gönderir.

Mustafa Kemal Paşa 4mart1920de bir genelge çıkarır. Ülkenin durumunu anlattıktan sonra şunları yazar.” **İşgalci devletlerin baskısı ile kabine istifa etmiştir. Aldığımız doğru bilgilere göre kabinenin düşürülmesi Ferit paşanın ve ya benzerleridiş düşmanlar tarafından yönetilen ve karşıt partilerin aracılığı ile oluşan bir komitenin çalışmasını kolaylaştırmak için düşünülmüştür. Durumun bu ağırlığı karşısında mebuslar meclisi doğal olarak etkili girişimleri sürdürmektedir. Bu girişimleri desteklemek için ivedilikle ulusun isteklerini karşılamayacak bir hükümet başkanına ulusun katlanamayacağını, çok sert bir dille padişahlık katıplığıne mebuslar meclisi başkanlığına, basına bildirmek gerekir....”**

Bunun üzerine saraya ve meclis başkanlığına **sayılmayacak kadar çok** protesto telgrafları gelir.Bunun sonunda 6Mart 1920’de Bahriye NazırıSalih Paşa sadrazamlığa atanır.

+++

Mondros mütarekesinden sonra Türkiye ile barış (Sevr görüşmeleri)başlar,İtilaf devletleri Türkiye’yi sömürge yapmak için barış(Sevre) anlaşmasını ağır şartlar getirir .Padişahın Anadolu yakasına sürmeyi

düşünüler.Sonra Padişahın İstanbul'da kalmasına izin verirler .Onu kendilerine hizmet için kullanmayı düşünürler.Mustafa Kemal'in askeri güçlerinden çekinirler. Anadolu'da bir hareketin başarılı olmayacağına karar verirler.çıkart yolun İstanbul'u işgal etmek, Mustafa Kemal Paşayı görevden aldırmaktı.6 mart 1920'de İstanbul'daki yüksek komiserler kuruluna bir telle bir not gönderdiler.Yüksek Komiserler Şu noktaları bildirdiler.

Türkiye ile imzalanacak barış anlaşması(Sevr) nda çok ağır hükümler vardır.Bunların arasında Çatalca'ya kadarTrakya'nın Türkiye'den koparılması. Boğazların uluslararası denetimi, İzmir'in Yunanistan'a verilmesi, Doğu Anadolu'da bir Ermenidevletinin kurulması da yer almaktadır. Bu hükümler erveyageç zorla uygulamaması gerekecek.Yüksek Kurulun görüşü şudur:

- 1- İstanbul derhal bağdaşıklarca işgal edilecek
 - 2- Mustafa Kemal'in Anadolu'daki görevine son verilmesi Osmanlı Hükümetinden istenecek
 - 3- Barış(Sevr) antlaşması hükümleri yürürlüğe koyuncaya kadar İstanbul işgal edilecek
 - 4- Türk saldırıları sona ermezse barış şartları daha ağırlaştırılacak
- 10 martta gelen bir emirle : gizli haberleşmeyi önlemek için Harbiye Nezaretini ile birlikte posta ve telgraf merkezlerini de elegeçirmemiz ve polisin tümüyle denetimini sağlamanız gerekir. Tehlikeli milliyetçi önderlerinin tutuklanması da izlenen politikaya uygun olacaktır.**

11Martta Rauf Bey Mustafa Kemal paşaya bir telgraf çeker İstanbul'un işgal edileceğini, ulusalcı önderlerin başlarınıbildiriyor. Mustafa Kemal , , derhal yanına gelmesini bir hükümet kurma gerekirse ihtiyaç olacağını bildiriyor, Fakat Rauf Bey İstanbul'da kalmak istediğini bildiriyor.

11 Mart'ta. MustafaKemal kolordu kumandanlarına ve Rauf Beye bir telgraf gönderir. Bu telgrafta İngiliz temsilcisi Withall'un aldığı bir telgraf üzerine bütün eşyalarını ve yanında bulunan çalışanları alarak Ankara'yı terk ettiğini, İstanbul'a gitmek için yola çıktığını ,bu trenden sonra ulaşımın kesildiğini bu nedenle bu kişinin İstanbul'a gitmesi itilaf devletlerinin aldığı önlemlerile ilgili olduğu kuşkusuzdur.

+++

16Mart 1920deİstanlulaki Fransız yüksek komiserliği müsteşarı habersiz randevu almadan 9.30'da Yıldız Sarayına gelip, Padişahın Başkatibiyle görüştü.Saat 10'da işgal başlayacağını bildirdi işgal kuvvetlerinin or tak notasını Padişahın Başkatibine verir padişaha sunulmasını ister. Başkâtip padişahın huzuruna girip yarım saat kalır. Çıktıktan sonraFransız müsteşara şunları söyler:"**Padişah Hazretlerimüttefik Devletlerle her zaman en iyi ilişkiler içinde bulunmak istedikleri bir gerçektir. İşlerin bu sonuca varmış olmasından üzüntü duyan Padişah verilen notadan bilgi edinmiştir' 'der**

İşgali duyan millet vekilleri meclise gelir. Rauf Bey başta olmak üzere durumu öğrenmek için saraya Padişah görmeyegiderler. Konuşma sırasında:

Padişah: işittiniz mi bey efendi? Bu adamlar (işgalci devletler) herşeyi yaparlar yaptıkları bu kadarlada kalmaz daha fazlasını yapmaya cüret edebilirler.Onun için Mecliste konuşmalarınıza dikkat edin".Der.Giden mebuslar Padişaha bağlılıklarını bildireler. halkın güçlü olduğunu bunlara karşı gelebileceğini söylerler.

Rauf Bey- Misakı Milli ile tespit edildiği gibi Hilafet ve saltanat makamı ile memleketin kurtarılması söz konusudur. Fakat olayların akışına göre eğer biz bu milletin duygularına tercüman olabiliyorsak, şunu arz ederim milletin sizden istediği MeclisKararı olmadan herhangi bir milletlerarası belgeyi imzalamamaktır. Aksi halde geleceği çok karanlık görüyoruz. O kadar ki sonumuzun ne olacağı şimdiden kestirilemez

Vahdettin-Rauf Bey! Bir millet var, koyunsürüsü. Buna bir çoban lazım o da benim .der Saraya giden mebuslar Meclise döndüler. Mebuslar ,Mecliste heyecanlı konuşmalar yapıyordu .o sırada iki İngiliz subayı Rauf Bey ile Kara Vasıfı tutuklamak için teslim almaya geldiler.Her ikisi Malta'ya sürgün edilirler.

Mustafa Kemal İstanbul'un işgalini 16 Mart 1920'de Manastırlı Hamdi imzalı telgrafla öğrendi. Bunun üzerine bazı önlemler aldı.

Ankara'da Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Busabah Şehzadebaşı'ndaki Mızık Karakolunu İngilizler basıp oradaki askerlerle İngilizlerle çarpıştılar sonunda şimdi İstanbul'u işgal altına alıyorlar. Bilgilerinize sunulur-Manastırlı-Hamdi.

Manastırlı Hamdi efendi , İngiliz denizciler tarafından telgrafhanenin işgalini, Tophanenin işgalini , İngilizlerin asker çıkarmayı sürdürdüğünü, durumun çok kötü olduğunu, sabahki çarpışmada 6 şehit 15 yaralı bulunduğunu bildiriyordu. Beyoğlu'nun, Harbiye'nin, işgalini haber verdi. Mustafa Kemal" mebusan meclisinin telgrafhanesi çalışıyor mu?" Diye sordu Hamdi Efendi "Evet 14. Kolordu kumandanı hazır.Paşa istiyordu verelim. 'diyor sonra ses kesiliyor.

İşgal Üzerine 16 Mart 1920 tarihinde Bütün mülki amirliklere, 14 ,20, 15,12. 13. Kolordu komutanlıklarına,Müdafaa-yı hukuk merkezlerine , Refet Beye telgrafla emir gönderir.Bu emirde özetle şunlar vardır.

1-Bir süre için dost olsun düşman olsun bütün resmi dış dünya ile geçici olarak ilişki kurulmayacaktır.

2 –Bir süre için yurdumuzda olan , dış hükümetlerden yardım almayan Hıristiyan halkın dirilik ve düzenine dokunmayacaktır.

3-Vatan yararına aykırı çalışmalar hangi din ve soydan olursa olsun yasaları gerektirdiği cezalar verilecektir.

Mustafa Kemal 16 Martta 1920 İstanbul'daki İngiliz, Fransız , İtalya, Amerika siyasal temsilciliklerine ve bütün tarafsız devletlere dışişleri bakanlıklarına parlamento başkanlıklarına protesto gönderdi

Mustafa Kemal 16 Martta Valilere, Komutanlara , Müdafai Hukuk Cemiyetlerine bir telgrafla işgale karşı protesto mitingler yapılmasını emreder.Bir yandan 17 Mart 1920 tarihinde ulusa, bir bildiri yayımlar. Özetle şunları yazar.

1-Damat Ferit yurdumuzu işgal eden düşmanlarla işbirliği yaparak, ulusal direnişi engellemiştir.

2- Kuvayı Milliyeyi aldatarak onun izniyle doğuda üstünlük sağlamak amacıyla temsil kuruluna baş vurdu. Temsilciler Kurulu ülkenin bağımsızlığını ülkenin bütünlüğü sağlanmadıkça özellikle düşman elindeki yerler boşaltılmadıkça görüşmeyi kabul etmedi.

3- Ulusal örgütle işbirliği yapan hükümetlerin işine müdahale ederek, ulusal üstünlüğü sarsarak zayıflatmak için insanları ulusal örgütede saldırı düzenledi. Bu saldırıları dururduk.

4-Memleket hakkında kaygı verici kararlar verildiğinden söz ederek kamu oyuna baskı yapmaya başlandı.Yurdunu ve namusunu savunmak yolunda her özveriye göze almış olan Osmanlı Ulusu azim ve iradesi önünde bu korkutmalar da yararlı olmadı.Sonunda bu gün İstanbul zorla işgal edilerek Osmanlı Devletinin yedi yüz yıllık yaşamına ve egemenliğine Son verildi. Bugün Türk ulusu uygarlık yeteneğini yaşam ve bağımsızlık hakkın ve bütün geleceğini savunmaya çağrıldı. İnsanlık dünyasının beğenisini kazanmak ve İslamı dünyasının kurtuluş isteklerini gerçekleştirmek, halifelik makamının yabancı etkilerden kurtarılmasına ve ulusal bağımsızlığın geçmişteki şanımıza yakışır bir inançla savunulup sağlanmasına bağlıdır. Giriştiğimiz bağımsızlık ve vatan savunmasında Ulu tanrının yardım ve kayırcılığı bizimledir .

_MUSTAFA KEMAL-

+++

Mustafa Kemal baştan beri meclisin Ankara'da toplanmasını istiyordu. Fakat arkadaşları İstanbul'da toplanmasını isteyince Meclis İstanbul'da toplandı. İstanbul'daki meclis dağılıncı ,meclisin kapanmasını beklemeden Ankara'da toplanması ve seçim yapılması için 29Mart 1920de bir genelge yayımladı

İller, Bağımsız Sancaklar ve Kolordu Kumandanlarına

1. "İtilaf devletleri tarafından devlet merkezinin de işgali,yasama , yürütme ve yargıdan oluşan ulusal güçlerini yok etmiş ve budurum karşısında görev yapmaz olduğunu hükümete bildirerek .mebuslar meclisi dağıtılmıştır. Şu durumda devletin aşağıda yazılanMerkezinin korunması , ulusun bağımsızlığını ve devletin kurtuluşunu sağlayacak önlemleri düşünüp uygulamak üzere ulus tarafından olağan üstü yetkili bir meclisin,Ankara'da toplantıya çağırılması ve dağılmış olan milletvekillerinden Ankara'ya gelebileceklerin de bu meclise katılmaları zorunlu görülmüştür .Dolayısıyla aşağıda verilen yönerge gereğince seçimlerin yapılması yüksek ve derin vatanseverlik anlayışınızdan beklerim."

Bu genelgenin ikinci bölümü 12 maddelik bir yönergedir. Seçimlerin nasıl yapılacağını, on beş gün içinde Seçimin bitirileceği anlatılıyor.

Bu sırada İstanbul meclisinden kaçıp gelen millet vekilleri Ankara'ya gelmeye başladılar. Gelenler arasında millet vekili olmayan birçok önemli isimler de gelmişti. Halide Edip, Adnan Adıvar,Yunus Nadi,Fevzi (Çakmak)Albay İsmet Bey ...Mustafa Kemal ,bunları Karşılama için istasyona gelmişti. Gelenleri karşılar. Mustafa kemal heyecanla sağa sola koşar.Durmadan herkese:

-Canım İsmet nerde? Diye sorar

İsmet bey bir asker elbisesi giymiş, kalabalıktan uzak, bir kenarda durmuş olayları seyre diyordu. Sonunda MustafaKemal onu görünce, hızla yürüyüp onun ellerini tutu:

- Hoş geldin ismet hoş geldin. Ne iyi ettin de geldin! Bu gün çok memnunum İsmet Hem ne iyi ettin de çabuk geldin, Dedi. İsmet Beyin her zamanki gülen gözleri ışıltı ışıltıydı.Fevzi Çakmak Paşa ve İsmet Beyin Ankaraya gelmesi dikkatleri daha çok Ankara'ya çevirdi.

Ankara'da bunlar olurken güneyde ve batıda Kuvayı milliye direnişçileriAntep, Çukurova , Toroslar, Muğla Aydın yerli liderler düşmana karşı savaşıyordu. Batıda Yörük Ali, Demirci Mehmet Efe, Çerkez Ethem işgalcilere karşı savaşıyorlardı. İstanbul'un desteklediği bazı güçler Gönen ,Bursa,Adapazarı, Hendek ,Düzce ,Bolu'da Ankara'ya karşı olaylar çıkardılar.

İstanbul'daki meclis Başkanı Celalettin Arif Beyin nerede olduğu bilinmiyordu. Fakat '27 Mart'taDüzce'ye gelince Ankara ile bağlantı kurulur.Mustafa Kemal ona birtelgraf çeker, Ankara'da olağanüstü yetki ile bir meclis kurulacağını,görüşlerini öğrenmek istediğini, seçimlerin yapılmasında görüşlerini bildirilmesini istedi .Celalettin Arif

Bey''bizim anayasamızda böyle bir meclisin toplanması ile ilgili bir konu yoksa da başka ülkelerin anayasalarından yararlanabilir.Örneğin: Fransız anayasasına göre meclis yasal olmayan bir saldırı ile dağıtılsa, kurtulabilen meclis üyeleri ilve sancak yönetimlerinden iki kişi seçilip ikişer üye ile birlikte uygun bir yörede toplanır. Meclisin yeniden açılması ve ya saldırının yok edilmesi için karar alır. Bu karar kesindir herkesin uyması zorunludur. Bu kararlara uymayanlar cezalandırılır ve ya hainlikle suçlanırlar.''diyor.

Bu, toplanılan meclis geçicidir, anlamına gelir.Mustafa Kemal bunu şöyle değerlendirir. '**Celalettin Arif Bey hiçbir vakit benim Büyük Millet Meclisinin yapısını ve yetkisi hakkındaki bakış açım uymamıştır,her zaman toplanmış olan meclisin temel görevinin İstanbul mebuslar meclisinin toplanmasını sağlama ve kendisini sürekli mebuslar meclisi başkanı olarak düşünmüştür.**'

Meclis seçimi için gönderilen yönergeye uyularak yapılmaya başlandı. Fakat bazı üst yönetici memurlar bazı bölgelerde buna uymadı.Konya, Elazığ ,Malatya, Diyarbakır Trabzon....Halk bunlara uymamıştır. Mustafa Kemal bazı bölgelerden gelen raporlar ve İstanbul'dan gelenlerden aldığı bilgiler göre Samsundaki askeri birliklerde bazı subayların Ankara'nın verdiği emre uymayacaklarını ve gerekirse görevi bırakacaklarını bildirmişler. İstanbul'dan gelen haberlere göre işgalin ikinci günü yabancı el koyduğu yerler boşaldığı halde,Salih Paşa hükümetinin görevi sürdüğünü ,Ayan Meclisinin görevini yerine getirdiği son cuma selamlığında bahriye ve harbiye Nazırların bulunduğu ve eskiden olduğu gibi yönetimin sürdüğü anlaşılmıştı' 'Başkente Hükümet varken , hükümetin bilgisi olmadan yapılan işler nedir?' 'diyorlarmış. Bir Fırka komutanı ' Başkente hükümet merkezi buldukça subaylardan dahi kuşkuluyum' 'Bundan başka çeşitli bölgelerde ' karşı isyanlar olmuştur. Mustafa Kemal bunları için önemler alırken gelen millet vekillerinin kuşkuya düşmemeleri için 21 Nisan 1920 tarihinde Kolordulara, Fırka kumandanlarına bütün vilayetlere, bağımsız sancaklara ve Müdafaa-yı Hukuk merkezlerine meclisin 23 Nisan 1920 tarihinde Cuma günü açılacağını bildirir.Bu bildiri de törenin nasıl olacağını anlatır. Özetle tören 23 nisan 1920 cuma günü millet vekilleri topluca Hacı Bayram Veli canisin gitti. Cuma namazı kılındı. Kuran okundu, dualar okundu. Topluluk Kutsal sancağı açarak dua ve tekbirlerle toplanacağı binanın önüne geldi.Burada da dualar okundu.Kurbanlar kesildi. Binanın kapısındaki kurdeleyikesti. millet vekilleri içer girdi. Kuran okundu hatim yapıldı .En yaşlı üye olan Sinop millet vekili Şerif Bey Kürsüyeçikti.İki katip seçildi.Başkan:

“İstanbul’un işgal altında olduğunu hilafet ve saltanat makamının esir olduğunu anlatır. Ulusun özgür ve bağımsız yaşaması için meclisi oluşturduğunu iş ve dış tam bir bağımsızlık kaderini sorumluluğunu yüklenmiş ve yönetmeye başladığını Meclisini açıyorum b kaderini eylemli olarak bütün cihana ilan ederek Büyük Millet Meclisini açıyorum” böylece oturum kapanır.

24 Nisanda Mustafa Kemal meclise gelir söz alır. Mondros Mütarekesinden beri gelişen olayları özetler. Bu görevi niçin üstlendiğini şöyle anlatır

“Hayat ve şahsiyetim kendi malı olan yüce ulusumuzun, bu haklı isteği üzerine artık benim için en kutsal görev ulusal iradeye uymayı her görevin üstünde görüyordum. Yaptığım bir genelge ile kesin sözmü verdim.... Bu kutsal amaç uğruna ulusumla beraber sonuna kadar çalışacağıma da bütün kutsal değerlerim söz veriyorum”

Bu konuşmadan sonra Mustafa Kemal oy Birliği ile Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığına seçildi. Meclis Başkanlığına bir önerge verdi.

1-Hükümet kurulması zorunludur.

2-geçici olarak bir hükümet başkanı tanımak veya ir padişah kaymakamı oluşturmaya izin vermesi uygun değildir.

3-Mecliste yoğunlaşan ulusal iradeyi, vatanın kaderine eylemli el koymuş olarak tanımak temel ilkedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin üstünde bir güç yoktur.

4-Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplar Meclisten seçilecek bir kurul hükümet işlerini yürütür. Meclis Başkanın hükümetin kurulmasına karar verildi. Meclis Başkanı bu kurulun da başkanıdır. Bu önerge meclis tarafından kabul edildi. Bu maddeler okunursa yeni rejimin temelini oluşturan ilkelerdir.

Fakat Hükümetin kurulması için yapılan toplantılar tartışmalı geçti. bir toplantı yapılarak yürütme için 11 kişilik bir vekiller kurulu oluşturuldu. 1-Şeriye ve Evkaf vekili Hasan Fehmi Efendi, 2-Hariciye Vekili Bekir Samı Bey, 3-Sıhhat ve İçtimai Muavenet vekili Dr. Adnan Adıvar, 4-Milli Müdafaa Vekili Fevzi (Çakmak) Paşa, 5-Nafia Vekili İsmail Fadıl Paşa, 6-Adliye Vekili Celalettin Arif Bey, 7-Erkanı Harbiye-yi Umumiye vekili Albay İsmet (İnönü) Bey, 8-Maliye vekili Hakkı Behiç Bey. 9-Marif Vekili Dr. Rıza Nur Bey, 10-İktisat Vekili Yusuf Kemal (Tengirşek) 11-Adliye Vekili Cami Bey. ‘Böylece hükümet kurulur,

(20)

BAKLA (VICIA FABIA)

Prof. Dr. Süreyya Ülker

Bakla sözünün kökleşik sözlüklerimizde Arapça bir alıntı olarak gösterilmesini sakıntıyla karşılıyoruz. Bu söz dilimizde adı geçen bitki, bu bitkinin badıçlı yemişi, bu yemişin tanesinin yanı sıra bir zincirin halkasını ya da parçasını da tanımlamaktadır. Zincir halkası anlamındaki bakla tarama dergisinde (1934) Arapça halkanın Türkçe karşılıklarından biri olarak gösterilmiştir. TDK'nin Türkçe sözlüğünün ilk basısında (Ağakay 1945) sözcüğün bitkibilimsel anlamıyla halka anlamına ayrı başlıklar açılmış, ikisi de yad kökene bağlanmamıştır. Adı geçen sözlüğün elimizde bulunan 4. basısında (Ağakay 1966) sözcüğün bitkibilimsel anlamı Arapça bir alıntı olarak gösterilmiş, 7. basıdan (Ağakay 1983) başlamak üzere halka anlamındaki bakla Arapça kökene bağlanan baklayla birleştirilmiştir. Räsänen (1969), Kırım, Türkiye, Azerbaycan'da kullanıldığını belirttiği sözcüğe Türkçe dışında bir kaynak göstermemiş, Kırım'da tahıl ölçüsü anlamında kullanılan bir baklaya ayrı başlık açmış, onu da Türkçe dışında bir kökene bağlamamıştır. Tietze, 1958'de bu sözü Anadolu Türkçesinde kullanılan Arapça alıntılar arasında saymamış, ancak 2002'de yayımlanan sözlüğünde Arapça bir alıntı olarak göstermiştir. Eren (2020), Türkçede anlamı kaymış Arapça bir alıntı olarak değerlendirmiştir. Baklavanın besi anlamına gelen "baki"nin türevi olduğunu yazan Gülensoy (2007) baklaya sözlüğünde yer vermemiştir. Sözcüğün Azerbaycan Türkçesindeki biçimi olan "pahla"ya sözlüğünde yer veren Altaylı (2018), sözcüğü Türkçe dışında bir kökene bağlamamıştır. Sözcüğü Arapça bir alıntı olarak değerlendiren Şemsettin Sami (Fraşerî 2010) Arapçada sebze anlamına gelen "bakl" sözünden değil, yine bakla anlamına gelen "bâkılâ" sözünden bozma olduğunu belirtmiştir. Bedeviyan (1936), bitkinin birincil Arapça karşılığını "ful" olarak vermiştir. Sami (Fraşerî 2010) ise fulün Mısır'da yetişen küçük taneli bir bakla olduğu görüşünü dile getirmiştir. Adı geçen bakla çeşidinin Arapça adı Mısır'da yaşayıp, yapıtını Kahire'de yayımlayan Bedeviyan'a (1936) göre "at baklası" anlamına gelmek üzere "fûl-ül hayl"dır (Vicia faba var. equina). Bu verilerden, sözcüğün kesinlikle Arapça olan yeşillik anlamındaki "bakl"dan bozma olmadığını anlıyoruz. Baklanın ayırt edici özelliği yeşil olması değil, badıçlı, taneli olmasıdır. Dolayısıyla Arapça bâkılâ "bakl"ın türevi olmayıp, Türkçe bir verinti de olabilir. Bakla sözünün Türkçede karşılaştırılabileceği sözler arasında "bağ; bağla: Anadolu'da buğdayla arpanın içinde bulunan kara tanecikler, bakla yaprağına benzer bir bitki, fasulye (Derl);

(21)

bakan:Orta Türkçede gerdanlık (Div); bakaval, bakavul, bekevül, bökevül: Çağataycada çeşnicibaşı, ahçı (Doerfer 1963-1975); bakı: fal; bakılak: Balıkesir’de karaçalı kozası (Derl); bakıldak: Anadolu’da tahıl başağı, fasulye (Derl); bakıldak otu: Denizli’de susam (Derl); bak(ı)ra: Eski Kazan Türkçesinde delice (*Lolium temulentum*) (Ögel 1985); baklan: anguta benzeyen bir tür yaban kazı; baklan kuzu: Divan’da semiz kuzu; baklava sayılabilir. Clauson (1972) bakan sözünün kökü konusunda bilgi vermemekte, “baklan”ınsa -lan sonekiyle biten Türkçe hayvan adlarından olduğunu belirtmektedir. Eren (2020) buna katılmamaktadır. Doerfer (1963-1975) “bekevül”ün kaynağı olabilecek, kendini doyurmak anlamında bir “bek-“ kökü bulamadığını, “e”li biçiminin “ö”lü biçimin yanlış yazılmasından ileri gelebileceğini ya da “bök-“ün özgününün “bek-“ olabileceğini belirtmektedir. Genellikle baklayla karşılaştırılan baklavaysa Buell’e (1999) göre İlhanlı Dönemi’nde Türkçe kökenli Moğolca “bagla-: bağla-, sar-“ kökünden türetilmiştir.

Yukarıda sıraladığımız verilerden en ilginçleri Anadolu’da kullanılan bağlayla Eski Kazan Türkçesinde delice anlamına geldiği bildirilen bakıradır. Anadolu’da kullanılan bağla sözü bakladan bozma olduğu izlenimini vermektedir. Söz derleme dergisinin dizininde (1957) karamuk anlamına geldiği belirtilmişse de gerek söz derleme dergisinin, gerekse derleme sözlüğünün içinde böyle bir anlamı yoktur. Ayrıca karamuk da birkaç ayrı bitkinin ortak adıdır. Karamuk sözünü delice anlamında kullanan Ögel (1985),dizindeki bu veriye bu anlamı yükleyerek adı geçen bitkinin eşanlamlısı olarak vermiştir. Belki de “buğdayla arpanın içinde bulunan kara tanecikler” anlatımıyla delice tohumu anlatılmak istenmiş olabilir. Eski Kazan Türkçesinde delice anlamında kullanılan bak(ı)ra sözünü Yudahin’i kaynak gösteren Ögel’den (1985) öğreniyoruz. Bu, Kazan Türkçesinin elimizdeki sözlüklerinde yoktur. Kazan Türkçesinden Çuvaşçaya “pekra” biçiminde geçmiştir (Paasonen 1950). Anadolu ile Kazan’da bakla sözünü çağrıştıran iki sözün delice anlamında kullanılmasını ilginç buluyoruz.

Görüldüğü üzere bakan, bakaval, bakılak, bakıldak, bakıra, baklan, baklava gibi sözlerin yapısında bulunup açıklanması gereken bir ya da birkaç “bak-“ kökü vardır. Konunun, kapsamlı bir biçimde uzmanlarınca araştırılması gerekmektedir. “Bakla falı” adı verilen bir fal çeşidinin bulunması, dilimizde bakla falına bakmak anlamında “bakla atmak, bakla dökmek, bakla salmak” (16. yy) (Tar) gibi deyimlerin bulunması bakla sözünün “bakı gereci, fal gereci” anlamına geldiğini düşündürmektedir. Bu veriler ışığında gerek bir tahıl çeşidi, gerek zincir halkası anlamındaki baklayı Türkçe sayıyor, sözlüğümüzden çıkarmayı düşünmüyoruz.

(22)

Dergimizin Eylül-Ekim 2022’de yayımlanan 30. sayısında “kısa” anlamına gelen “küt” sözünün Tietze’ye göre el-idrak haşiyesinde kötürüm anlamında geçen kütten bozma olabileceğini yazmıştık. Sözcük haşiyede total anlamında geçmektedir (İzbudak 1936). Tietze kötürüm anlamındaki kütü haşiyeden değil, derleme sözlüğünden almıştır (Tietze 2016-2020). Yapıtının 2021’de yayımlanıp, elimize yeni geçen ikinci basısında Steingass’ta (1947) “inmeli” (paralytic) anlamında geçen Farsça “kût”tan bozma olduğunu yazmıştır.

Dergimizin Eylül-Ekim 2023’te yayımlanan 36. sayısında Räsänen’in (1969) Güney Sibir dilcilerinden derlediği “kören” sözünün öz dikenini (Smilax) anlamına geldiğini yazmıştık (Ülker 2023). Doğrusu sarı ayak otudur (Carex flava). Bizi Steuerwald’ın (1982) “Riedgras”ın karşılıklarından birini “saparna” olarak vermesi yanıltmıştır. Riedgras ayak otu (Carex) soyağıyla uzun ayak otu (Carex extensa) türünün Almanca ortak adıdır. Öz dikenini (Smilax) anlamına gelen saparna ayak otu (Carex) anlamında da kullanılmaktadır (Madran 1984). Ayak otuna (Carex) almanya saparnası da denmektedir (Madran 1984).

Ağakay MA. Türkçe sözlük. TDK. İstanbul, 1945.

Ağakay MA. Türkçe sözlük. 4. bası. TDK. Ankara, 1966.

Ağakay MA. Türkçe sözlük. 7. bası. TDK. Ankara, 1983.

Altaylı S. Azerbaycan Türkçesi sözlüğü. TDK. Ankara, 2018.

Bedevian AK. Illustrated polyglottic dictionary of plant names. Argus and Papazian Presses. Cairo, 1936.

Buell PD. Mongol Empire and Turkicization: The evidence of food and foodways. Amitai-Preiss R, Morgan DO. The Mongol Empire & its legacy. Brill. Leiden, 1999, p. 200.

Clauson G. An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish. University Press. Oxford, 1972.

Türkiye’de halk ağzından derleme sözlüğü. TDK. Ankara, 1963-1982.

Divanü lûgat-it Türk dizini. TDK. Ankara, 1972.

Doerfer G. Türkische und mongolische Elemente im neupersischen. Franz Steiner Verlag GMBH. Wiesbaden, 1963- 1975.

Eren H. Eren Türk dilinin etimolojik sözlüğü. Haz. Akalın ŞH. TDK. Ankara, 2020.

Fraşerî ŞS. Kamus-ı Türkî. Haz. Yavuzarslan P. TDK. Ankara, 2010.

Gülensoy T. Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü. TDK. Ankara, 2007.

İzbudak V. El-idrak haşiyesi. TDK. İstanbul, 1936.

Madran N. Büyük tarım sözlüğü. Hacettepe-Taş. Ankara, 1984.

Ögel B. Türk kültür tarihine giriş II. Türklerde ziraat kültürü. Kültür Turizm Bak. Ankara, 1985.

Paasonen H. Çuvaş sözlüğü. Çev. TDK. İstanbul, 1950.

Räsänen M. Versuch Eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen. Lexica Societatis Fenno-Ugricae. Helsinki, 1969.

Türkiye’de halk ağzından söz derleme dergisi. TDK. İstanbul, 1939-1942.

Türkiye’de halk ağzından söz derleme dergisi. İndeks. TDK. Ankara, 1957.

Steingass F. A comprehensive Persian-English dictionary including the Arabic words and phrases to be met with in Persian literature. 3rd ed. London, 1947.

Steuerwald K. Almanca-Türkçe sözlük. ABC. İstanbul, 1982.

Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları tarama dergisi. TDTC. İstanbul, 1934.

XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla tarama sözlüğü. TDK. Ankara, 1963-1977.

Tietze. Direkte arabische Entlehnungen im anatolischen türkisch. Jean Deny armağanı. Ankara, 1958, s. 255-333.

Tietze A. Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı. Birinci cilt A-E. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Simurg. İstanbul, 2002.

Tietze A. Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı. TÜBA. Ankara, 2016-2020.

Tietze A. Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı. 2. bası. TÜBA. Ankara, 2021.

Ülker S. Yoskadan Yozgat’a. Yeniden Türk Dili Dergisi Eylül-Ekim 2022; 5 (30): 10-21.

Ülker S. Güren (Cornus). Yeniden Türk Dili Dergisi Eylül-Ekim 2023; 6 (36): 13-18.

SANATIN BİLİŞSEL ETKİLERİ**NURAY GÖK AKSAMAZ**

Bir grup düşünür, sanattan bir şeyler öğrenildiğini, sanatın dünya hakkındaki algımızı değiştirebileceğini, sanatın dünyayı anlamlandırmamıza etkisinin olabileceğini, sanatın bir içgörü ya da farkındalık kaynağı olarak kabul edilebileceğini iddia eder. Diğer bir grup düşünür ise bilginin “gerekçelendirilmiş doğru inanç” olarak yapılandırılmı doğru rultusunda sanatın ya da sanat deneyiminin bilgi üretiminde gerekli koşulları yerine getirmediğini iddia eder. “Gerekçelendirilmiş doğru inanç”, Platon’un Theaitetos diyalogunda verilen bilgi tanımlarından biri olup önermesel bilgi için geçerlidir, sanatın bilgi ürettiği kabul edildiğinde aynı tanım geçerli olmayacaktır (Taşdelen, 2018:55, 56).

Sanat; aktardığı duygular, düşünceler, arzularla bilişsel uyarım kaynağıdır. Bilişsel uyarım, duyuyla birlikte belleği de etkin kılan bilgilenme ve öğrenme (dikkat, algılama, kodlama, anlamlandırma) sürecinin yanı sıra duygulanma, düşünme, anlama, akıl yürütme, eleştirme, yargılama, karar verme, dile getirme, sorgulama, sorun çözme gibi zihinsel süreçlerin de başlatılmasına işaret eder. Yine sanatın bilişsel uyarımıyla dış dünyayı algılama ve tasarımlama süreçlerinin kişinin edimleri üzerindeki etkisinden söz edilebilir. Sanat yapıtlarını bilgi kaynağı olarak değerlendirmesek bile belirli bir dönemin toplumsal ilişkilerinde farklı kültürler, farklı yaşantılar içinde başkaları ve kendimizle ilgili olarak pek çok şey öğrenir, bilgilenir, kültürümüzü artırırız. Sanatın bireye en önemli katkıları her türlü farkındalık, içgörü ve eşduyumu (empati) geliştirmesi sayesinde. İki kitlelerle yüzleşmeyi, zihinsel tasarımlama üzerinden yeni bir bakış açısına sahip olmayı da sağlayan içgörüyü geliştirmek, yaratıcılık ve çözümleme (analiz) de gerektirdiğinden sanatsal etkinlikler özel bir önem taşır.

Sanat ile bilgi arasındaki ilişkiyi “sanat epistemolojisi” araştırır. Sanatı bilginin geleneksel tanımını doğru rultusunda bir bilgi kaynağı olarak ele almanın yolları şunlardır: Sanatı bilişsel uyarım kaynağı olarak görmek, sanatın deneyimsel bilgi sağladığını öne sürmek, sanatın ahlaki bilgi sağladığını öne sürmek. Sanatı bilgi kaynağı olarak ele alabilmenin diğer bir yolu da sanatın bilgi kategorilerini şekillendirmede rolünün olduğunu öne sürmektir. Bugüne göre söze göre “kavramsal bilgi” kategorisi yeniden şekillenebilir (2018: 58-60).

Sanatı bilgi kaynağı ya da bir bilgi türü olarak değerlendiren düşünürler

Sanatı bilgi kaynağı olarak değerlendirip işlevi üzerinde duran ilk düşünürler Antik Çağ felsefesinin temsilcilerinden Platon ve Aristoteles sanatı indirgemeci ve sınırlandırıcı bir anlayışla ele alırlar. Sanata araçsal bir değer verirler. Platon, “Devlet” adlı yapıtında sanatı öykünmeye(taklide) dayalı bir etkinlik olarak görür. Platon’a göre sanatsal etkinlikler zararlı şeylerdir. Çünkü “sanatçılar, herhangi bir şeyin taklidini o şey hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadan yapabilen kişilerdir”(2018:79,80). Tragedyalar üzerine eğilerek “katharsis(arınma) kuramı”nı geliştiren Aristoteles’e göre, sanatın ruha dinginlik vermek, ruhu tutkulardan temizlemek gibi bir işlevi vardır. Özellikle tragedyalar farkındalık yaratarak kişileri olumlu anlamda değiştirir. “Poetika” adlı yapıtında, Platon’un Devlet’inde ortaya koyduğu şiir eleştirisine bir karşı yanıt içerir. Aristoteles hocası Platon’un sanatın taklide dayanan bir etkinlik olduğu görüşünü paylaşmakla birlikte estetik edimin ve deneyimin özerk olduğunu savunur. Aristoteles’e göre öykünmeye dayalı etkinlik, genel ve olanaklı olan üstüne bilgi veren bir etkinliktir. Şiir, tek tek olanı anlatan tarihe göre, geneli ve olması gerekeni anlatan felsefeye daha yakındır (2018: 81). Antik Çağ ve Orta Çağ düşünürlerinin estetik ve sanat kuramlarının ağırlıklı olarak araçsal bir yanı söz konusudur. Bu nedenle, sanat alanı özerk, kendinde değeri olan ve bu değer için var olan bir alan olarak görülmemiştir. Sanat, insan ve onun oluşturduğu kurumlar için iyi, güzel ve yararlı olanı ürettiği sürece değerlidir (Yazıcı, 2018:91).

18. yüzyılda duyu bilgisini araştıran Alexander Gottlieb Baumgarten, “Aesthetica” adlı kitabında ilk kez “estetik” sözcüğünü kullanarak estetik bilimini temellendirir. Baumgarten’a göre estetik öyle bir alandır ki hem bir bilgi ve mantık kuramını hem de bir sanat kuramını içerir. Mantıksal bilgi ile duyuşsal bilgiyi birbirinden ayrı tutan Baumgarten’e göre duyuşsal bilgi, açık ve seçik olmayan bir bilgidir. Estetik, duyuşsal bilginin bilimidir (2018: 104).

Kant, felsefi estetiğin temel eserlerinden biri olan Yargı Gücünün Eleştirisi’nde (1790) estetik yargıda genel geçer ve apriori(önsel, deney öncesi) ilkelerin olup olmadığını araştırır (2018:106).

Alman romantizminin temsilcilerinden Friedrich Schiller, “İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Mektuplar” adlı eserinde güzelin sanat ve kültür ile ilişkisini ve bu ilişkinin insanın estetik eğitimi üzerine etkisini araştırır. Schiller, duyum ve biçim dürtülerinin yanı sıra oyun dürtüsünden söz eder. Oyun dürtüsü sayesinde estetikten etiğe geçiş sağlanmış olur (2018:110).

G. W. F. Hegel, Aristoteles’in “katharsis” görüşünü temelde paylaşarak sanatın arzuları yatıştırma işlevi ile eğitim ve ahlaki açıdan iyileştirme işlevinin olduğunu belirtir. Hegel’e göre sanatın doğaya öykünmek gibi bir amacı olamaz. Sanatın amacı, insan zihninde var olanı duyum, duygu ve esinlenme alanına çıkarmaktır (2018:113,114). Kant sonrası Alman idealizminin temsilcilerinden olan

Schelling ise “Transendental İdealizm Sistemi” adlı yapıtında “nesnel doğa ile öznel zihin arasındaki çelişki ancak sanat alanında çözülebildiği için sanat felsefenin tek ve ebedi aracıdır” (2018: 116) der.

19. yüzyıl düşünürü Arthur Schopenhauer, bir bilgi türü olarak sanata ve bu bilginin insan için önemine dikkat çeken ilk düşünürdür. “Sanatın nesnesi Platon’un anladığı anlamda ideadır, başka bir şey de değildir. Sanatçının amacı, onu canlandırmaktır.” Ona göre, insan derin düşünme ve sanat yoluyla ideanın bilgisine varabilir. Schopenhauer, ideaları bilme yeteneğinin tüm insanlarda dereceli olarak var olduğunu kabul eder (2018: 117).

Friedrich Nietzsche’ye göre Apolloncu sanat bireyselliğin sınırlarını koruyarak öykünmeci ve benzetmeci bir sanat üretir. Dionysosçu sanat ise bireyin mistik bir duyguyla kendini ortadan kaldırarak nesnel sanatı yaratır (2018: 119).

Karl Marks, sanat konusunu tarihsel maddecilik ve sanatın toplumsal gelişimi ilişkisi açısından ele alır. Marksist sanat ve estetik 20. yüzyılda çeşitlenerek gelişmiştir. Bunlar arasında Georg Lukacs’ın savunduğu sosyal gerçeklik yaklaşımı önemli bir yer tutar. Ona göre, başarılı bir sanat yapıtı ortaya çıktığı toplumun sınıfsal, ahlaki, düşünsel, değersel yapısını yansıtır (2018:132). Lukacs, bağlamcı bir sanat anlayışını benimser. Theodor Adorno’ya göre, sanat yapıtı hem özerktir hem de topluma bağlıdır. Sanat, belli kültürel bağlama dayansa da sosyal ve kavramsal özgürlük sunar. Çünkü sanat, doğrudan sosyal dünyaya gönderme yapmaksızın kendi anlam yapılarını geliştirir. Dışsal baskı ve sanatın kendi içindeki gelişmelerden dolayı sanatın özerkliği gelişmiş kapitalist toplumlarda gittikçe sorun olmaktadır. Bununla beraber, özerklik, gelişmiş kapitalist toplum içinde sanatın katkısı için hâlâ son derece önemli olmaya devam etmektedir (2018: 133). Herbert Marcuse’a göre de sanat özerk kalmayı başarması sayesinde var olan ilişkileri hem eleştirir hem de onları aşar. “Estetik Boyut” adlı yapıtında bireyin estetik deneyim aracılığıyla edimsel olarak egemen olan burjuva değerlerini geçersiz kılacak güce sahip olacağını savunur. “Tek Boyutlu İnsan” adlı eserinde, Sovyetler Birliği de dahil, gelişmiş sanayi toplumlarında sanatın yüceltilmiş ve aracılık doğasının bozulduğunu savunur. Bu toplumlarda sanat, tek boyutlu dile ve davranışa dönüşmüştür (2018: 134).

Lev Nikolayeviç Tolstoy’a göre insani bir etkinlik olan sanatın amacı ne güzelliştir ne de sanattan duyulan belli bir hazdır. Gerçek sanatçı duyguyu hem aktarır hem de uyandırır; sanatı yoluyla izleyicisine kendi deneyimlediği duyguları bulaştırır (2008: 134, 135). Duyguların bilgisini en iyi Tolstoy’un Anna Karenina’sından öğrendiğimiz de söylenebilir, bu bağlamda.

Benedetto Croce, insanı eğitime özelliğinden dolayı sanatı bilim ve metafiziğin üstünde görür. Bilim insanların ifadelerinde tinsellik eksiktir, oysa sanat yapıtlarında içten gelen ifade edilmektedir ki bu tinselliğin kendisidir. Doğanın karşısında yer alan sanat asla doğaya öykünme olarak görülemez. Sanatın gerçek işlevi dışavurumdur. Croce'ye göre, sanat tümelin değil, tikelin, bireyselin bilgisidir. Sezgi bize içinde yaşadığımız dünyanın bilgisini; bireyselin ve fenomenin bilgisini verir. (Croce, 2004,39). Robin George Collingwood da "Sanatın İlkeleri" adlı yapıtında sanatın zihinsel durumların ifadesi olduğu görüşünü savunur. Sanatı 'imgesel anlatım' olarak tanımlar. Ona göre sanatı sanat yapan, sanatçının düşünceleri ve bunların ifadeleridir. Sanat yaşama anlam da katan kültürel bir değerdir.

Heidegger için sanat, nesnesi "hakikat" olan bir bilgi türüdür. Sanat hakikati kopyalamaz, sanat sadece hakikati sanat eserinde gerçekleştirir ya da ortaya koyar (Heidegger, 2011: 31).

Jean-Paul Sartre'a göre, edebiyatın nesnesi "yazarca yaşandığı biçimiyle dünyada oluştur" (Sartre, 1985, 96). Edebiyat, yazarın "dünyada olmak" denilen "insanlık durumuna" tanıklık eder. Ona göre düşünme; başlatıcı, doğurtucu bir rüyadır. Sanat yapıtı özerktir ve seyirci için dünyayı açar (2008:142). Merleau-Ponty'nin sanat kuramı "algı fenomenolojisi" olarak bilinir. Ona göre, resim sanatı güzellikle ilgili değil, hakikatle ilgilidir (2008:143).

Sanatın kavramsal bilgi ya da bilişsel uyarım kaynağı olarak tasarımına örnekler

Kimi düşünürler sanatın bize kavramsal bilgi sağladığı görüşünü savunurlar. Sözelimi, Virginia Woolf'un "Deniz Feneri" adlı yapıtından sempatiyle ilgili olarak edinilen deneyimsel bilgi, "sempati" kavramı hakkında bir şeyler öğrenmemize katkıda bulunur (2018: 59).

20.yüzyılda Bertolt Brecht'in epik ve diyalektik tiyatrosu, düşünen, sorgulayan, eleştirel bir tutum benimseyen bir seyirci kitlesi yaratmak için yabancılaştırma tekniği kullanır. Amaç, seyircinin dünya hakkındaki algısının değişmesidir. Dolayısıyla sanat, bilişsel uyarım kaynağı olarak etkili kılınmaktadır.

1960'lardan sonra sanat yapıtlarında nesne yerine kavramı önemseyen bir sanat anlayışı ortaya çıkar. Bu kavramsal sanat anlayışının temelleri Marcel Duchamp'ın özellikle "Çeşme" (1917) adlı çalışmasına dayandırılır. Duchamp, sıradan herhangi bir nesnenin sanat yapıtı olma ölçütlerini, sanat yapıtını oluşturan ölçütlerin belirlenmesinde kurumların rolünü ve izleyicinin beklentisini sorgulamıştır. Duchamp'ın asıl getirdiği yenilik, sanatın güzellikten daha çok sanatçının niyetiyle ilgili olduğunu göstermektedir (Smith, 1991:258). Yine, çok sözü edilen Andy Warhol'un "Brillo Kutuları"

(1964) gibi yapıtlar, sanatın bilişsel uyarıcı olarak işlevini, zihne seslenen yönünü ortaya çıkarır. "Bir düşünce olarak sanat" görüşü yeni bileşimlere uzanır; bilgi olarak sanat, felsefe olarak sanat, dil olarak sanat, matematik olarak sanat, otobiyografi olarak sanat, sosyal eleştiri olarak sanat, şaka olarak sanat gibi. Sol LeWitt'e göre, kavramsal sanatın en önemli yanı, düşünce ve kavramdır. Bir kurama dayanır, tüm planlar önceden yapılır ve etkinliğin gerçekleşmesi çok önemli değildir. Çünkü düşünce, sanatı yapan makinedir (1991:268). "Kavramsallık", Kübizm, Soyut Ekspresyonizm, Dadaizm, Sürrealizm ve Minimalizm'den ayrı tutularak anlaşılabilir. Braque, Picasso, Judd ve Stella'nın kavramsal sanatın öncüleri oldukları söylenebilirse de öncüler olarak önerilen sanatçılar Kosuth, Weiner, Barry ve Huebler'dir. Kosuth, "Felsefeden Sonra Sanat" adlı makalesinde estetiği sanattan ayırmış ve biçimcileri eleştirmiştir.

Sanat, yaşama anlam katan ifadesiyle de bilişsel etki yapar. Dünya hakkında algımızı değiştirir, bir şeye anlam yüklememizi sağlar, sanatçıların anlamlandırma anlayışının nasıl değiştiğini görmemizi, dolayısıyla dünyadaki değişimi fark etmemizide sağlar. Sözelimi Picasso'nun gerçekçiliğin doruğunda olduğu ilk resimlerinden biri, "Bilim ve Merhamet"te ("ScienceandCharity",1897) duyumsanan anlam ile kübizmin örneklerinden ünlü Guernica'sının ifadesindeki anlamsızlık ya da kaotik öfke karşılaştırıldığında "Bu resimleri yapan aynı ressam mıdır?" diye sormamak olanaklı değildir! Barış içinde doğamıza dönemedikçe, ezici baskılar, dayatmalar, çatışmalar, savaşlar, sürdürüldükçe belki insanlık "dada" sanat ürünleriyle daha da karşılaşacak! Dada hareketi Birinci Dünya Savaşı'nın vahşetini ve bu vahşetin yaşanmasına izin veren dünyayı protesto eden bir anti-sanat hareketidir. "Kolaj ve fotomontaj teknikleri" aracılığıyla günümüz "modern dizayn sanatı"na da etkisi olmuştur. ("Dizayn" ve "tasarım" sözcükleri aynı anlama gelmemektedir.)

Sanat bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmese bile bir farkındalık kaynağı olarak kabul edilebilir. Sözelimi Nâzım Hikmet'in "Memleketimden İnsan Manzaraları" baştanbaşa destansı bir anlatımla, devrimci romantik ve coşkulu bir biçimle mutlu bir geleceğin dünyayı yeni baştan biçimlendirmekle olanaklı olduğu düşüncesi hakkında farkındalık yaratır. Sanat, bir içgörü kaynağı olarak da kabul edilebilir. ("Farkındalık" ve "içgörü" kavramları aynı anlama gelmemektedir.) Örneğin, Rainer Maria Rilke'nin "Ciddi Saat" adlı şiirinden (Çeviri: Behçet Necatigil) çarpıcı son dizeler algıyı ve bakış açısını değiştiren içgörüyü sarsıcı biçimde gösteriyor: "... Şimdi dünyada nerede biri ölüyorsa/ Sebepsiz, dünyada, ölüyorsa/ Bana bakıyor".

Yabancılaştırma tekniği şiirde de kullanılmıştır. Dili yabancılaştırarak gerçekliği şaşırtıcı ve özgün biçimde yeniden üretmeyi amaçlayan Cemal Süreya'nın sözelimi "Kısa Türkiye Tarihi

II”de anayasaların göstergeleri olarak çiçek adlarını kullanmış olması hem şaşırtıcı hem de okuru araştırmaya, sorgulamaya yöneltir. Dolayısıyla bilişsel uyarıcı olarak sözcükler zihneselenir: “Üç anayasa ortasında büyüdün: /Biri akasya/ Biri gül/ Biri zakkum.” (Kısa Türkiye Tarihi II) Ancak, eksik olan göstergelyi de düşünmeden edemiyor insan hem çiçek dilinde hem de gerçekliğin içinden kavrayışımızla. Zakkumbaşka neye dönüşebilir diye düşünürken işte çiçeksizlik!

Kısa bir değerlendirme

“Sanatın bilgi ile ilişkisi konusunda sanat epistemolojisi araştırmaları farklı bilgilenme yollarının da olabileceğini, kabul edilebilecek tek bilgi türünün geleneksel anlamda kullanılan önermesel bilgi olmadığını ortaya koyuyor. Başka bir deyişle bilgi kavramının içeriğine yeniden bakmak gerekliliği baş gösteriyor” (2018:60). Bilişsel uyarım kaynağı olarak sanatın kişinin düşünme, sorgulama, kendini tanıma ve ifade etme, yaşantıyı/dünyayı değiştirmeye yönelik eylemleri üzerinde etkisi, yeni bir bilgi kategorisi olarak da sanatın önemini gösterir.

Bence bilgi ile ilişkisi açısından sanat, sezgiyle ya da tinsellikle açığa çıkıp bütünselimgesini farkındalıkya da içgörü sayesinde gösterebilen bir diledya da ifadede erişilen bilgidir. Tinselliğin ya da yaratıcılığında düşünceyle kol kola kavramsal sanata yönelişi farklı bağlamlarla sürdürülmektedir. Öte yandan sanatçı açısından bakışla; sözgelimi bir şiirde özgün bir bilgiye, en azından tikelin bilgisine nasıl erişim sağlandığı ya da zihinsel tasarımlama sürecinin yorumlanmasının ilgili kavramsal içeriğe erişimi nasıl sağladığı da değerlendirilebilir.

Kaynakça

Aristoteles (2008). Poetika, Çev.Samih Rifat, İstanbul: Can Yayınları.

Croce, Benedetto. (2004). İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik,Çev. İsmail Tunalı. Ankara: Remzi Kitabevi.

Eren, Işık. (2005). Sanat ve Bilgi İlişkisi,A. Schopenhauer ve M. Heidegger'in Sanat Görüşleri, Bursa: Asa Kitabevi.

Hegel, G. W. F. (1986). Seçilmiş Parçalar,Çev.Nejat Bozkurt, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Heidegger, M. (2011). Sanat Eserinin Kökeni, Çev. Fatih Tepebaşılı, Ankara: De Ki.

Marcuse, Herbert. (1997). Estetik Boyut, Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.

Nietzsche, F. (2005). Tragedyanın Doğuşu,Çev.Mustafa Tüzel, İstanbul:İthaki Yayınları.

Platon (1980). Devlet. Çeviren: Sabahattin Eyüpoğlu ve M. Ali Cimcoz, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sartre, J. P. (1985). Aydınların Savunması,Çev. Serdar RifatKırkoğlu, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Smith, Roberta. (1991)."Conceptual Art", Concepts of Modern Art, Ed: NikkosStangos, Thames and Hudson, Newyork.

Schiller, F. (2020). İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine, Çev. Gürsel Aytaç, Ankara: Fol Kitap.

Schopenhauer,Arthur. (2005). İsteme ve Tasarım Olarak Dünya, Çev. Levent Özşar, Biblos Yayınevi.

Taşdelen, Demet; Yazıcı, Aslı. (2018). Estetik ve Sanat Felsefesi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.

Tolstoy, L. N. (2007). Sanat Nedir? İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Vatan Şairi Ve Özgürlük Sembolü

NAMIK KEMAL

(21 Aralık 1840 Tekirdağ / 2 Aralık 1888 Sakız Adası)

YILMAZ ÇONGAR

Yıl 1873. Osmanlı İmparatorluğu'nun başında on iki yıldır Sultan Abdülaziz (1830-1876) (saltanatı 1861-1876) bulunmaktadır, daha da üç yıl padişahlık yapacaktır. Mart ayının son günleri, İstanbul'da Güllü Agop'un işlettiği Gedikpaşa Tiyatrosu'nda bir oyun sahneye konmaktadır. O günleri, Rifat Menemencioğlu şöyle anlatıyor:

“Oyunun Gedikpaşa Tiyatrosunda ilk defa sahneye konulmasında her yerin fiyatı üç katıydı. Pederin muvafakatini (babamın iznini) alarak tiyatroya gittim. Ayakta durmak için bile yer bulamayıp eve döndüm. Ertesi gün bilet bulabildim koltuk numaram yirmi sekiz idi. Oyunu hayranlıkla, kendimden geçerek izledim. Tiyatro o gün başka bir alemdi. Aktörlerin ağzından çıkan her cümle alkışlanıyor hususiyile (özellikle) vatan, hürriyet veya millet sözleri duyuldukça bütün seyirciler coşuyor, ayağa kalkıyor, naralar atıyor, tiyatro binası yerinden oynuyordu. Oyunun sonunda; “Yaşasın kemal-i millet!”, “Yaşasın vatan!”, “Yaşasın hürriyet!” sözleri tiyatroyu inletti. Bunu takiben seyirciler salonu terk etmiyordu. “Muharriri (yazarı) isteriz” diye bağırıyordu. Dakikalar geçiyor bağırışma, çağırışma, gürültü artıyor fakat muharrir gelmiyordu. Nihayet sahneye birisi çıktı “muharririn burada olmadığını, ikinci perde açıldığı sırada tiyatroya zaptiyelerin (polislerin) gelip onu tevkif ettiğini (tutukladığını) ve hapis haneye götürdüklerini” söyledi. Bunun üzerine halk sandalyeleri kırmaya başladı ve o hiddetle dışarı taşı, Bab-ı Ali'ye doğru yürümeye başladı. Hatta en öndekiler koşuyorlardı. Yolda onları zaptiyeler engelledi. Birçok yaralanan oldu. Bu oyunun adı, “Vatan Yahut Silistre”, yazarın adı ise Namık Kemal idi. Hemen ertesi günü özel bir vapurla Namık Kemal Magosa'ya sürgün olarak götürüldü. Aynı gün Ahmet Mithat Efendi (1844 İst.-1912 İst.) ve Ebüzziya Tevfik Bey de (1849 İst.-1913 İst.) Rodos adasına sürgün edildi.

Namık Kemal yüz elli yıldır Türk Ulusu'nun yüreğinde yaşayan, şiirleriyle, düzyazılarıyla Türk tarihinde ve edebiyatında yeri doldurulamayacak bir anıttır “Vatan şairi kimdir?” diye sorulduğunda, her Türk'ün usuna önce Namık Kemal gelir çünkü o ulusumuzda özgürlük düşüncesini yaratmış ve vatan sevgisini uyandırmıştır. Atatürk der ki:

“Bedenimin babası Ali Rıza Efendi (1830 Selanik -1893), fikirlerimin babası Ziya Gökalp (23 Mart 1876 Diyarbakır – 25 Ekim 1924 İst.), duygularımın babası Namık Kemal'dir.”

Namık Kemal'in kendisi, dedeleri, çocukları ve torunları hakkında detaylı bir soyağacı şeması Londra Müzesi'nde bulunmaktadır. Şairin gerek dedeleri, gerekse torunları arasında tarihimizin ünlü kişileri vardır. Örneğin Topal Osman Paşa, beş kuşak önceden dedesi

Topal Osman Paşa 1663 Yılı'nda Mora Yarımadası'nda doğar. Ailesi o zamanın iskan politikası gereğince Konya'dan göçmüştür.

Genç yaşta babasıyla İstanbul'a gelir ve Topkapı Sarayı'na muhafız (korumacı) asker olarak girer. 21 yaşında deniz yoluyla Mısır'a gönderilir. Yolda İspanyol korsanlarına esir düşer, ayağından yaralanır ve topal kalır. Malta adasında hapis yatar, oradan kaçar kurtulur, İstanbul' döner. 1711 Yılı'nda Prut Savaşında Ruslar'la, daha sonraki yıllarda Avusturyalılar'la, Venedikliler'le savaşıır. Büyük kahramanlıklar gösterir, ünlenir.1718'de Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Bosna'da,Vidin'de valilik yapar. 1731 Yılı'da yeni tahta çıkmış olan Sultan Birinci Mahmut'un (1696 – 1754) (Saltanatı 1730 -1754) iradesiyle İstanbul'a döner ve Mühr-ü Hümayun'u teslim alarak sadrazam olur. Görevini beş ay sürdürür, hem sadrazamlıktan hem de devlet hizmetinden istifa eder. Padişah bu istifayı kabul etmez, onu Trabzon, Erzurum valiliğiyle görevlendirir. Bu arada Osmanlı-İran Savaşı sürmektedir. Osmanlı Ordusu'nun başında Humbaracı Ahmet Paşa (Fransız asıllı Comte deBonneval) (1675 – 1747) vardır. Osmanlı Ordusu cephelelerde yenilmektedir. 70 yaşındaki Topal Osman Paşa padişahın iradesiyle Tiflis Muhafızlığına ve İran Seraskerliğine (başkomutanlığına) atanır. Yüz bin kişilik Osmanlı Ordusu'nun başında Kerkük'ü geçer. İran Ordusu'nun komutanı Nadir Şah'tır (1688 – 1747) (İran Şahı saltanatı 1737 – 1747). On iki saatlik bir yürüyüşün ardından iki ordu Düleyicik Ovası'nda karşılaşılır, savaş dokuz saat sürer, İran Ordusu yenilir, Nadir Şah yaralanır ve kaçar. Zafer İstanbul'da duyulur, Saray'da ve her tarafta sevinç gösterileri, şölenler yapılır. Paşa Kerkük'te karargah kurar, erlerin bir bölümünü izine gönderir, zaferin tadını çıkarır. Aradan üç ay geçer, Nadir Şah toparlanır. Kerkük'e baskın tarzında hücum eder, Osmanlı Ordusu yenilir, Topal Osman Paşa şehit olur. Başı kesilir ve bir gümüş tepsi içinde Nadir Şah'a sunulur, tarih 20 Temmuz 1733. Paşa'nın türbesi Kerkük'te, Kasım Camii'nin mezarlığındadır. Topal Osman Paşa tarihimizin onurlu sayfalarında yer alan bir kahramandır.

Topal Osman Paşa'nın oğlu Ahmet Ratip Paşa'dır (1711 Mora – 1758 Mora)Üçüncü Ahmet'in kızı Ayşe Sultan'la evlidir. Vidin, Yanya valiliklerinde bulunmuş, 1743'te Kaptan-ı Derya olmuştur. Diğer bir ünlü yönü, on tanesi erkek olmak üzere kırk bir çocuğu olmasıdır.Çocuklarının üçü paşadır, Asaf Paşa, İsmail Paşa, Müderris Osman Paşa.

Müderris Osman Paşa, 1733 yılında doğar. O zamanın geleneği olarak çocuk müneccime (yıldız falcısına) götürülür. Falcı "Bu çocuğu asker yapmayın, bilim adamı olsun, yoksa sonu iyi olmaz" der. Falcıya inanan babası, Osman'ı bilim yolunda yönlendirir. O, çok başarılı bir öğrencidir, medreseyi bitirir ve orada öğretim görevlisi olarak kalır, yani müderris olur, yıllar içinde giderek yükselir ve sahn-ı seman müderrisi yani profesör olur, yıl 1769'dur, Müderris Osman Teselya'da görevlidir. O yıllar Rumlar Mora'da isyan çıkarırlar, medrese öğrencileri askerlerin yanında çarpışmak ve isyanı bastırmak için Mora'ya giderler, elbette başlarında öğretmenleri Müderris Osman da vardır. İsyân bastırılır, Müderris Osman savaşta büyük yiğitlikler, kahramanlıklar gösterir. Vali Mehmet Paşa durumu İstanbul'a Sultan Üçüncü Mustafa'ya (1717 – 1774) (Saltanatı 1757 -1774) bildirir. Padişah, Müderris Osman'ın bilimsel rütbesini iki derece yükseltir, fakat şeyhülislam bu duruma karşı çıkar ve "İlmi rütbelere bilimsel başarı sonucu verilir, cihat etmek konumuzun dışındadır" der. Bunun üzerine padişah askeri paşalık rütbesi verir ve Müderris Osman, Müderris Osman Paşa olur,

bu rütbeyle birçok savaflara katılır. Silistre’de Ruslarla çarpışır, kendisine seraskerlik, başkomutanlık ve gazi ünvanı verilir. Padişah tüm Rumeli’nin idaresini ona verir ve ordu Müderris Osman Paşa’yı çok sever. Aynı zamanda Saray’da dedikodular başlar, sevmeyenler iftiralar atarlar, Padişah’a “Eğer size isyan ederse onu durduracak kuvvetimiz yok” derler. Padişah söylenenlere inanır ve onu Eğriboz Kalesi’nde görevlendirir, arkasından da, cebinde ölüm fermanı olan iki cellat yollar. Paşa kalenin girişinde idam edilir, kesilen başı padişaha gönderilir ve Topkapı Sarayı’nın girişinde bulunan “İbret Taşı” nda günlerce halka gösterilir.

Ahmet Ratip Paşa’nın diğer bir oğlu Şemsettin Bey’dir, onun oğlu Mustafa Asım Bey, Tekirdağ (Tekfurdağ) vali muavini Abdülatif Paşa’nın kızı Fatma Zehra hanımla evlenir ve bu evlilikten 1840 yılı 21 Aralık günü dedesinin Tekirdağ’daki konağında Namık Kemal doğar. Gerçek adı Mehmet Kemal’dir. Babası Mustafa Asım bey müneccimdir, gelecekteki olayları sezebilir, rüyalar hakkında yorumlar yapar, bir süre Yıldız Sarayı’nda İkinci Abdülhamid’in müneccimbaşılık görevini de yapmıştır. Seksen dört yaşında ölmüş, oğlunun ölümüne tanıklık etmek şanssızlığına uğramıştır.

Namık Kemal yedi yaşında iken, dedesinin görevi nedeniyle Afyon’dadır ve orada annesini kaybeder, babası başka bir kadınla evlenince, onu dedesi büyütür, atanmalar nedeniyle düzenli okula gidemez fakat özel dersler alır örneğin Afyon’da Farsça dersleri görür.

Sekiz yaşında İstanbul’dadır, üç ay Beyazıt Rüştüyesi’ne dokuz ay da Valide Mektebi’ne devam etmiştir.

1853 yılında dedesi Kars Valisidir. Namık Kemal bir buçuk yıl orada yaşar. Karslı şair ve müderris Vaizzade Mehmet Efendi’den Divan Edebiyatı dersleri alır, ilk şiir denemelerini orada yazar. Kars’ta bir kızın cenazesine gider, bu kız asker olan sevgilisinin arkasından, erkek kıyafeti giyerek gitmiş, orduya katılmış, savaşırken şehit düşmüştür. Bu kızın öyküsü, ileride yazacağı ve ünlenmesine neden olan “Vatan Yahut Silistre” adlı tiyatro yapıtına esin kaynağı olur. Kars’ta cirit, binicilik gibi spor dallarıyla de ilgilenmiştir, orada kaldıkları ev halen Namık Kemal Müzesi’dir.

Namık Kemal, on beş yaşındayken Sofya’ya gider. Dedesi, Sofya valisidir, babası da Filibe malmüdürüdür. Orada kaldığı dört yıl boyunca yine öğretmenler tutulur, özel dersler alır. Hece ve aruz ölçüleriyle şiirler yazar, dedesinin şair arkadaşı Binbaşı Eşref Bey’e okur, o da çok beğenir, yine böyle şiir okuduğu birgün, Eşref Bey ona (yazıcı, yazar) anlamına gelen (Namık) adını verir. O günden sonra Namık Kemal bu ad ile anılır, kendi de bu adı benimser.

Namık Kemal on sekiz yaşına geldiğinde Niş kadısı (yargıcı) Ragıp beyin kızı Nesime hanımla evlendirilir. Bu evlilik daha çok aile baskısıyla olmuştur oysa eşi kültür ve yetişme yöntemleri bakımından ona hiç uygun değildir. Birbirleriyle duygusal bağlar kuramazlar, zaten yaşamları ayrı geçmiş, Namık Kemal gurbetlerde, sürgün adalarında dolaşırken eşi hep kızıyla oturmuştur. Bu evlilikten Feride adlı kızı ve Ali Ekrem adlı oğlu dünyaya gelir.

Namık Kemal 1857 yılında İstanbul’a döner, kısa süre içinde büyük annesini ve dedesi Abdülatif Paşa’yı yitirir. Babasının, ikinci eşi Dürriye Hanım’la oturduğu

Kocamustafapaşa'daki eve yerleşir, yanlarında bir de üvey kardeşi Naşit Bey vardır. Namık Kemal, Hariciye Nezareti, Tercüme Bürosu'nda (Dışişleri Bakanlığı Çeviri Bürosu) işe başlar, bu arada Divan Edebiyatını öğrenir, şair arkadaşlar edinir.Yenişehir'li Avni'den (1826 Larissa, Yunanistan- 1884 İst.) etkilenir,Leskofça'lı Galip Bey'le (1828 Leskovaç, Sırbistan – 1867 İst.) tanışır, Hersekli Arif Hikmet Bey'in (1839 – 1903) Laleli'deki konağında düzenlenen edebiyat toplantılarına katılır, Encümen-i Şuara adlı şairler topluluğunda kendine yer bulur. 1863 yılında yani yirmi üç yaşındayken, edebiyatta batılılaşmanın ilk adımını atan Şinasi (1826 İst. – 1871 İst.) ile tanışır ve yaşamının yönü değişir. İlgisini batıya çevirir, batının tarihini, geçirdiği politik ve siyasi evreleri öğrenir, sanatını ve sanatçılarını izler. Bu arada Fransızca'sını ilerletir ve Şinasi'nin yayınladığı Tasvir'i Efkâr gazetesinin yazı kadrosuna katılır. Gazetede yayınlanan yazılarında vatan, millet, hürriyet, parlamento, hukuk gibi sözcükleri çok kullanarak halkın usunda o zaman için yeni olan bu kavramları geliştirmeye ve onları bilinçlendirmeye çalışır. Sanatçı yeteneğini toplum için kullanır, yaşamı boyunca "Toplum için sanat" der.

1865 yılında Şinasi gizlice Paris'e gider, gazetenin idaresi kendine kalır.O günlerde, adı önce "İttifak-ı Hamiyyet" olan, "Yeni Osmanlılar" denen gizli derneğin kurucularındandır. Avrupalılar bu derneğe "JeuneTurque" (Jöntürk), yani "Genç Türk" derler. Derneğin amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nda, Avrupa'daki devletlerde olduğu gibi, bir anayasa hazırlanması ve ülkenin bir meclis tarafından idare edilmesidir yaniMeşrutiyetin kurulmasıdır.

Elindeki gazeteye her gün devlete ve padişahlığa karşı çok şiddetli ve iki üç sayfayı dolduracak kadar yazılar yazar. Sonunda derneği maddi bakımdan destekleyen Mustafa Fazıl Paşa'nın (1829 Kahire – 1875 İst.) Sultan Abdülaziz'e karşı yazdığı ve Belçika'da yayımlanan bir yazıyı çevirerek Tasvir-i Efkâr'da halka duyurur. Bu bardağı taşıran son damla olur ve 1867 yılı şubat ayında gazete kapatılır. Namık Kemal İstanbul'dan uzaklaştırılmak amacıyla Erzurum'a vali yardımcısı olarak, Muhbir gazetesinin sahibi Ali Suavi(8Aralık 1839 İst. – 20 Mayıs 1878 İst.) Kastamonu'ya, Ziya Paşa da (1825 İst. – 17 Mayıs 1880 Adana) Kıbrıs Kaymakamlığına atanır. Her üçü de yeni görevlerine gitmezler ve mayıs ayında Paris'e kaçarlar. Avrupalılar onlara kucak açar. Sultan Abdülaziz' in o yıl Paris'i ziyareti üzerine Jöntürkler Londra'ya geçerler. Muhbir gazetesi orada yayımlanır. Namık Kemal, Ali Suavi ile anlaşamaz ve Muhbir'den ayrılır. Londra'da Mustafa Fazıl Paşa'nın maddi desteği ile Ziya Paşa'yla beraber Hürriyet gazetesini çıkarmaya başlar. Bir süre sonra Mustafa Fazıl Paşa Sultan Abdülaziz ile arasını düzeltip İstanbul'a döner ve Jöntürlere olan maddi desteğini keser. Gazete kapanır, Namık Kemal sadrazam Ali Paşa'nın (1815 İst. – 1871 İst.) bilgisi altında devlete karşı yazı yazmamak koşuluyla yurda döner. Yıl 1870'tir.

Ali Paşa 1871'de ölür. Namık Kemal,Ebüzziya Tevfik ile İbret gazetesini yayımlar ve yine devlet politikasını eleştiren yazılar yazar, sonunda "garaz marazdır" adlı Mithat Paşa'yı koruyan bir yazı üzerine Namık Kemal İstanbul'dan uzaklaştırılmak amacıyla Gelibolu'ya Kaymakam olarak atanır. Birkaç ay görev yaptığı ilçede Vatan Yahut Silistre adlı oyununu kaleme alır. Gazi Süleyman Paşa'nın (1316 Söğüt - 1359 Bolayır) Bolayır'daki gömütünü ziyaret eder ve yanındaki Ebüzziya Tevfik Bey'e," ölürsem beni buraya gömün" der.

Gelibolu'daki görevini sürdürürken yine Padişah'a karşı yazılar yazar, gazetelere yollar sonuçta oradaki bir kuduz salgını bahane edilerek yalnız kaymakamlıktan alınmakla kalınmaz devlet görevinden de açığa alınır.

İstanbul'a döndüğünde yıl 1873'tür, İbret gazetesinin başına geçer, aynı zamanda kendini tiyatro oyunları yazmaya verir, "Vatan Yahut Silistre" adlı oyunu Gedikpaşa'daki Güllü Agop'un Osmanlı Tiyatrosu'nda sahneye konur. Oyun, her gece halkı coşturur, "vatan, özgürlük, Şehzade Murat" diye bağırarak halk sokaklara dökülür. Sonuçta Namık Kemal tutuklanır, özel bir gemiyle Kıbrıs'a götürülür, Magosa'da zindana hapsedilir, aynı zamanda Ahmet Mithat Efendi ve Ebüzziya Tevfik Bey Rodos Adası'na sürülür. "Vatan Yahut Silistre" nin konusu şöyledir:

"İslam Bey savaş çıkar çıkmaz nişanlısı Zekiye ile vedalaşır, hemen cepheye gidecektir; onu dışarda bekleyen gönüllülere "Beni seven arkamdan ayrılmaz" dediğini duyan Zekiye, gizlice erkek kılığına girer, Adem adıyla gönüllüler arasına katılır. Silistre kalesi komutanı miralay (Albay) Sıtkı Bey çelimsiz bulduğu Adem'i geri göndermek isterse de "çocuk" kalmakta direnir. İslam yaralanmıştır ama Abdullah Çavuş ve Adem'le gidip düşman cephaneliğini havaya uçurur. Düşman kalenin kuşatmasını kaldırmış, geri çekilmiştir. Adem'in kimliği ortaya çıkar. Sıtkı Bey'in de Zekiye'nin öldüğü sandığı babası olduğu anlaşılır. Kazanılan zafer sevinçleri arasında İslam'la Zekiye'nin düşünceleri yapılıdır."

Namık Kemal, çok olumsuz koşullar altında otuz sekiz ay zindanda yaşar. Yazınsal nitelikli yapıtlarının büyük kısmını burada yazar. Örneğin "İntibah" (Uyanış) romanı. Bu yapıt, olayların toplumsal ve bireysel yönlerini araştırmak, ruhsal sorunların çözümlerine ışık tutmak bakımından Türk yazınında bir ilktir.

"İntibah" yahut "Sergüzeşt-i Ali Bey" 1876 yılında yayımlanmıştır ve konusu şöyledir:

"Ali Bey adında bir genç, İstanbul'da Çamlıca'da Mahpeyker adında bir aşüfteye (oynak, açık saçık kadın) tutulur ve bağlanır. Annesi oğlunu bu kötü yoldan çevirmek için eve bir cariye alır, adı Dilaşup'tur. Ali Bey tarafından terkedilen Mahpeyker öç almak için Dilaşup'a iftiralar atar, Ali Bey'in annesinin ölümüne sebep olur, son olarak Ali Bey'i öldürtmek için onu bir bataklığa sürükler, orada Dilaşup Ali Bey'i kurtarmak isterken kendisi ölür. Tüm bu dolapların Mahpeyker tarafından çevrildiğini anlayan Ali Bey onu öldürür, atıldığı hapisanede altı ay sonra kendisi de ölür."

30 Mayıs 1876 günü bir darbe olur, Sultan Abdülaziz tahttan indirilir, yerine Sultan Abdülmecit'in (25 Nisan 1823 – 25 Haziran 1861) (saltanatı 1839 -1861)oğlu Beşinci Murat (21 Eylül 1840 – 29 Ağustos 1904) (Saltanatı 1876'da 93 gün) geçirilir. Beş gün sonra, yani dört haziranda, Sultan Abdülaziz Feriye Sarayı'nda bilekleri kesilmiş olarak ölü bulunur. Ölüm şekli hakkında rivayetler hiçbir zaman bitmez, hatta bugüne dek sürer, acaba intihar mı etti? Yoksa öldürüldü mü? Darbeyi yapan Serasker Hüseyin Avni Paşa (1819 İsparta – 1876 İst.) ise, on bir gün sonra, on beş haziranda Abdülaziz'in kayın biraderi Kurmay Binbaşı Çerkes Hasan tarafından öldürülür. Katil hemen ertesi gün asılarak idam edilir. Bu denli dehşet verici olayların üstüste gelmesi karşısında, psikolojisi zaten bozuk olan yeni padişahın akli dengesi

tümüyle gider, ve doksan üç gün süren saltanattan sonra tahttan indirilir. Yerine kendinden iki yaş küçük olan, otuz dört yaşındaki İkinci Abdülhamit geçirilir.

Namık Kemal, bu arada tüm mahkumlar için yayımlanan bir “genel af” tan yararlanarak 19 Haziran 1876’da Magosa’dan İstanbul’a döner ve kahraman gibi karşılanır. Padişah’ın anayasa oluşturmak için kurduğu komisyonda görev alır. 23 Aralık 1876 günü meşrutiyet ilan edilir. 24 Nisan 1877’de 93 harbi (1293), Türk-Rus Savaşı başlar, ve İkinci Abdülhamit (1842 – 1918) (Saltanatı 1876 1909) harbi bahane ederek Millet Meclisi’ni 13 Şubat 1878’de süresiz kapatır ve bu durum İkinci Meşrutiyetin ilan edildiği 23 Temmuz 1908’e dek sürer. Bu devre “İstibdat” veya “Mutlakiyet” devri denir, 30 yıl, 5 ay, 9 gün sürmüştür.

Padişah, meşrutiyet yanlısı olan tüm gazetecileri, politikacıları birer bahaneyle İstanbul’dan uzaklaştırır. O günlerde Namık Kemal bir şiir yazar ve yayımlar, birçok sözcüğü Arapça ve Farsça olan şiirde: “Bir şey ikilenirse üçlenir” denilmektedir, bununla; Abdülaziz’in gittiği, Beşinci Murat’ın gittiği, sıranın İkinci Abdülhamit’e geldiği, anlatılmak istenir. Namık Kemal hapse atılır, beş ay tutuklu kalır, sonuçta Midilli Adası’na sürgün edilir. İki buçuk yıl sonra adaya kaymakam olarak atanır. Oradaki ilk girişimi Türklerin yaşam düzeyini yükseltmektir, yirmi adet Türk okulu açar, edebiyat çalışmalarına hız verir, Vaveyla, Vatan Mersiyesi, Murabba, adada yazdığı şiirlerdir. Namık Kemal’in Türkleri kalkındırma çalışmalarından hoşlanmayan Rum ahalisinin şikayeti üzerine Şair 1884’te Rodos kaymakamlığına atanır. Burada önceden başladığı “Osmanlı Tarihi” adlı yapıtı üzerinde çalışır, birinci cildini Saray’a Padişah’a gönderir, fakat yapılan bir ihbar sonucunda yapıtın basımı durdurulur ve tüm kopyaları toplatılır. Bu adada da İngilizlerin ve Rumların şikayeti üzerine 1887’de Sakız Adası’na kaymakam olarak atanır. Orada rahatsızlanır, yakalandığı zatürrie hastalığından kurtulamaz 2 Aralık 1888 günü ölür. Cenazesi önce adadaki bir caminin gömütlüğüne (haziresine) gömülür, sonradan vasiyetine uyularak Gelibolu, Bolayır’da Orhan Gazi’nin (1281 Söğüt-1360 Bursa) (Beyliği 1326 –1359) oğlu Rumeli Fatih Gazi Süleyman Paşa’nın türbesinin yanına nakledilir.

Namık Kemal’in oğlu Ali Ekrem Bolayır 1867 yılında doğar. Babası Avrupa’dadır ve Rezaizade Mahmut Ekrem’i (1847 – 1914) çok sevdiğinden oğlunun adının Ekrem olmasını ister. Ali Ekrem, özel öğretmenlerden eğitim alarak yetiştirildi, babası Sakız Kaymakamı (mutasarrıfı) iken, İkinci Abdülhamit’e başvurarak “Oğlunun eğitim için Avrupa’ya gönderilmesini” ister, Padişah ise onu Avrupa’ya göndermeyip, Saray’da kendi bürosuna genel sekreter, yani mabeyn katibi yapar. Ali Ekrem bu görevi on sekiz yıl yürütür, daha sonra Kudüs kaymakamlığı, Beyrut valiliği, Akdeniz adaları valiliği, İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde profesörlük, (Darülfünun’da müderrislik) Galatasaray Lisesi’nde edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulunur. Şairdir, şiirleri babasınıninki denli güçlü olmasa da edebiyat çevresinde bir yer edinmiştir.

Ali Ekrem Bolayır’ın bir oğlu, üç kızı olur. Oğlu Cezmi 1896 yılında doğar. Yabancı okullarda ve İsviçre’de eğitim görür. 1917 yılında Cezmi, yirmi bir yaşındadır, babasının Boğaz’da Arnavutköy’deki köşkünde oturur. Müziğe çok yeteneği vardır. Büyükkada’da

yaşayan Belçikalı bir kadın öğretmenden keman dersleri alır. Bazan kadın Arnavutköy'üne gelir, bazan o Büyükkada'ya gider.Cezmi, evli ve çocuklu olan bu kadına aşık olur, onu o denli sever ki, kocasından kıskanmaya başlar. Gençliğin ve deneyimsizliğin verdiği duygusallıkla, keman sesinin ince nağmeleri arasında daha da alevlenen aşkını yenemez. 6 Mart 1917 günü eniştesi Rifat Menemencioğlu'nun Şişli'deki evinde, onun tabancasıyla intihar eder. Kaldırıldığı Şişli Etfal Hastanesi'nde iki gün sonra ölür. Cenaze törenine Sadrazam Sait Halim Paşa (1863 Kahire – 1921 Roma), Talat Paşa (1874 Edirne – 1921 Berlin) ve devletin üst düzey kişileri katılır. Babası akli dengesini yitirir, uzun süre Dr. Mazhar Osman'ın Bakırköy'deki kliniğinde tedavi görülür.Son yıllarında kendini içkiye verir. 17 Ağustos 1937 günü gırtlak kanseri nedeniyle ölür.

Namık Kemal'in bir de kızı Feride vardır. 1864 yılında doğar. Evlendiği Rifat Menemencioğlu, Osmanlı Ayan Meclisi (senato) başkanlığı ve üç kez Maliye bakanlığı yapmıştır. Oğullarından Muvaffak Menemencioğlu, Anadolu Ajansı genel müdürüdür ve Avrupa'dan ülkemize modern beden eğitimini getiren kişidir. Onun oğlu Turgut Menemencioğlu, büyükelçidir. Namık Kemal'in diğer torunu Numan Menemencioğlu, büyükelçilik yapmıştır ve bir devrin dışişleri bakanı da olmuştur.

Namık Kemal'in yalnız bir tane saçlı fotoğrafı vardır, oda tüm okul kitaplarında ve dergilerde yayımlanmış olduğundan toplum onu saçları gür bir kişi olarak tanır, oysa diğer tüm resimlerinde Namık Kemal'in başı çıplaktır yalnız yanlarda biraz saçı vardır.

Şairin, Hacı Arif Bey (1831 İst. – 1885 İst.) tarafından seghah makamında bestelenmiş olan şarkısı halen Türk Müziği konserlerinde okunur:

“Olmaz ilaç sine-i sadpareme

Çare bulunmaz bilirim yareme

Baksa tabiban-ı cihan çareme

Çare bulunmaz bilirim yareme”

Önceleri şiire nazirelerle yani, başka şairlerin şiirlerine benzetmeler yapmakla başlayan, giderek Divan Şiiri'ni inceleyen ve benimseyen Namık Kemal, o zamanlar Leskofça'lıGalib'i “Mürşid-i alicenabım Galib-i Agah'tır.” diyerek anar, fakat Şinasi'yle karşılaşp, Tasvir-i Efkâr'ın yazı kadrosuna girdikten ve özellikle batı ülkelerindeki sanatsal akımları izledikten, onların düşünce düzeylerini algıladıktan sonra tiyatro, roman, şiir, düzyazı ve eleştiri alanlarında yenilikçi atılımlar yapmaya başlar. Gazetelerde yayımlanan beş yüzü aşkın yazılarında batı ülkelerindeki parlamenter sistemi ve onların devlet yönetim biçimlerini överek açıklar. Bizim ülkemizde de bir an önce meclis-i mebusanın (millet meclisinin) kurulmasını, teşkilat-ı esasiye kanununun (anayasanın)hazırlanıp uygulanmasını önerir, devlet yönetiminde tek elden idareye, yani mutlakiyeteson verilmesini ister, elbette bu yazılar Saray çevrelerinin, padişahın hiç hoşuna gitmez, bu nedenle yaşamı süresince hapislerden, sürgünlerden kurtulamaz.

Namık Kemal, anamalcı, sömürgeci ülkelerin durumlarını da değerlendirir, düşünmeden yapılan ticaret anlaşmaları nedeniyle, ülkemizin, endüstriyel kalkınmalarını başaran devletler karşısında, onlara hammadde sağlayan bir pazar haline dönüşeceğini vurgular, yetkili makamları uyarır. O, bugün bile ülkemizde çok gerekli olan atılgan, mücadelecı, tam bir aydın tipidir.

Namık Kemal, Londra’ da 29 Haziran 1868 günü yayımlanmaya başlayan Hürriyet gazetesinde “Hubbu’l Vatan Minel İman”, yani “Vatan Sevgisi İmandan Gelir” adlı başyazısında “özgür düşüncenin ancak vatan ile birlikte yaşayabileceğini” anlatır. Kişilerin doğuştan sahip oldukları özgürlük düşüncesinin, baskıyla ve zulümle asla ortadan kalkmayacağını belirtir.

“Barika-i Hakikat, Müsademe-i Efkardan Doğar”, yani “Gerçeklik Şimşegi, Düşüncelerin Çarpışmasından Oluşur” adlı yazısında yine devlet yönetimini yerer, meşrutiyet idaresine ulaşmak için gerekli koşulları ortaya koyar.

Hukuk konusunda Fransız bilim adamı Montesquieu’den(1689 Bordeaux- 1755Paris) etkilenir. Ona göre hukuk, her ulusun kendi tarihine, kendi coğrafyasına, gelenek ve göreneklerine göre gelişen bir sistemdir.

Tüm yapıtlarında toplumu düzeltmek ve eğitmek amacını güder. Şiirlerinde biçim ve kullandığı dil, yani sözcükler ve tamlamalar bakımından eskiye bağlılıktan kurtulamaz ama anlam, duygu, kavram, içerik yönünden tam olarak yenidir. Mertlik, kahramanlık, yiğitlik, vatanseverlik, özgürlük aşıl原因an sözcükleri o denli yerinde, etkili ve şiddetli kullanır ki, dizeleri günümüze dek ulaşmış ve her aydının ezberinde ve kalbinde yer etmiştir. Hürriyet Kasidesi en iyi örnektir.

Görüp ahkam-ı asrı münharif sıtk-ı selametten

Çekildik izzet-i ikbal ile bab-ı hükümetten

Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten

Mürüvvet-mend olan mazluma el çekmez ianetten

Hakir olduysa millet şanına noksan gelir sanma

Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr-ü kıymetten

.....

Muin-i zalimin dünyada erbab-ı denaettir

Köpektir zevk alan sayyad-ı bi-insafa hizmetten

.....

Biz ol ali-himemerbab-ı cidd ü içtihadız kim

(39)

Cihangirane bir devlet çıkardık bir aşiretten

.....

Ne gam pür ateş-i hevl olsa da gavga-i hürriyet

Kaçar mı merd olan bir can için meydan-ı gayretten

.....

Felek her türlü esbab-ı cefasın toplansın gelsin

Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten

.....

Ne mümkün zulm ile bidad ile imhay-ı hürriyet

Çalış idraki kaldır muktedirsен ademiyetten

.....

Ne efsunkar imişsin ah ey didar-ı hürriyet

Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten

.....

Kilab-ı zulme kaldı gezdiğin nazende sahralar

Uyan ey yarelişir-i jıyan bu hab-ı gafletten

Namık Kemal'in murabbaları yani dörtlükleri de ünlüdür:

Mahveder kendini bülbül bile hürriyet için

Çekilir mi bu bela alem-i pür mihnet için

Din için devlet için can çekişen millet için

Azme hail mi olurmuş bu çürük ten kafesi

Sen oldun cevrine, ey dilşiken, sen mahzun, ben mahzun

Felek gülsün sevinsin şimdi, sen mahzun, ben mahzun

Ölürsem görmeden millette ümmid ettiğim feyzi

Yazılsın seng-i kabrime vatan mahzun, ben mahzun.

Zalim olsa ne rütbe bi pervâ

Yine bünyad-i zulmü yıkar çıkarız

Merkez-i hake atsalar da biz

Kürre-i arzı patlatır çıkarız.

Vatan Türküsünden:

Yare nişandır tenine erlerin

Mevt ise son rütbesidir askerin

Altı da bir üstü de birdir yerin

Arş yiğitler vatan imdadına.

Son olarak Vatan Mersiyesinden, Mustafa Kemal'in yanıtıyla:

Doymadı gözlerimiz kan ile olsun dolsun

Babalar ağlaya dursun analar saç yolsun

Yüzümüz yerde sürülsün başımız taş olsun

Vatanın bağına düşman dayadı hançerini

Yoğmuş kurtaracak baht-ı kara maderini

Mustafa Kemal'in Yanıtı:

Vatanın bağına düşman dayasın hançerini

Bulunur kurtaracak baht-ı kara maderini.

Namık Kemal'in yapıtları:

Şiirleri:

Hürriyet Kasidesi – Vatan Mersiyesi – Vatan Şarkısı – Vatan Türküsü – Vaveyla – Murabba - vb.

Oyunları:

Vatan Yahut Silistre – Akif Bey – Zavallı Çocuk – Gülnihal – Celalettin Harzemşah – Kara Bela

Romanları:

İntibah – Cezmi

Eleştirileri: Tahrib-i Harabat – Takip – Renan Müdafanamesi

Tarihi yapıtları ve biyografileri: Kaniye – Osmanlı Tarihi – İslam Tarihi – Devr-i İstila – Yavuz Sultan Selim – Evrak-ı Perişan

Denemeleri: Rüya Beş yüzü aşkın düzyazıları ve bine yakın mektupları

Gezdiğim yerlerden öğrendiklerim

Sağlıklı Yaşamımız İçin Kullandığımız Anadolu Bitkileri

Prof. Dr. Yıldız TÜMERDEM

Çocuk ve toplum hekimi uzmanı

Ankara'da büyüdüm... Çocukluğumda, hastalandığım zaman ilaç kullanılmadan önce değişik otlardan hazırlanmış çayları içmem istenirdi. Bazıları çok lezzetli, bazıları da acı gelirdi. Midemin bulandığını, kustuğumu anımsıyorum. Evimizde değişik otlar, Amerikan bezindeki torbalarda saklanırdı. Mutfak duvarında sıralanırdı, üstlerine mor kalemle isimleri yazılarak. **Ihlamur, papatya, rezene, kantaron çiçeği, zeytin yaprağı, kuşburnu, ısırgan, defne, nane, mısır püskülü, ayva yaprağı, elma kabuğu, anason, adaçayı yaprağı ve çiçeği, sinameki yaprağı, kiraz sapı hatme çiçeği** aklımda kalanlardı. Bunlara kavanozlarda saklanan **karabiber, kırmızıbiber, çörek otu, kekik, keten tohumu, zencefil, karanfil** vb. de eklenirdi. Ön baharlarda kırlardan toplanarak salata ve yemek olarak sofralarımızı donatan, ısırgan, ebe gömeci, labada, madımak vb. çok sayıda ot vardı bilinen. Mantarlar da bunların arasında yer alıyordu. Toplanan mantarlar ve otlardan yapılan yemekleri yedikten sonra hastaneye yatanları anımsıyorum. Ulus gazetesinden mantar yedikten sonra hastalanan hatta yaşamını yitiren insanları, özellikle de çocukları öğrendiğimde çok üzülürdüm. Otlarla yapılan yemekleri yiyemezdim, çevremdekilerin de yemelerine karşı koyardım. Hastalanmamızdan çok korkardım. O zamandan belliymiş hekim olacağım sanki. Bu gün bile, çamların altından toplanan, değişik adlardaki mantarları ve yollardan, otobanlardan, mezarlıklardan (**egzoz gazı ile kirlenen, kansere davetiye çıkaran, zehirleyebilen**) toplanan otları satın almam ve de kimseye de önermem...

Çok iyi anımsıyorum, kış aylarında kömür sobalarımızın üstünde, kalaylı çaydanlıklarımızda, bahçemizdeki ağaçlardan topladığımız ıhlamuru çok uzun süre kaynatılırdı. Üstüne soğuk su koydukça rengi kırmızı olurdu. Beklenen bu renkti. Tüm otlar kaynatılarak içilirdi. Çay dışında hiçbir ot demlenmezdi. Çay bile uzun süre demlenir, bittikçe çay konulur, sıcak su eklenirdi. Boğazımız ağrıdığı zaman, lapa haline getirilmiş keten tohumu bir bezle ılık bir halde, boynumuza bağlanırdı. Zeytinin ezilerek boyuna sarıldığını gördüğümde de çok şaşırmıştım. Romatizma ağrılarında eklemelere Karadeniz bölgesinden getirilen

deli bal sürülürdü. Öksürdüğümüzde **hatme çiçeği, elma kabuğu, ıhlamur, karanfil, zencefil** kaynatılarak içirilir, sırtımıza **tentürdiyotlu şişe** çekilirdi. Böbrek taşı, idrar yaparken yanma ve ağrı olanlara, **mısır püskülü, zeytin yaprağı, kiraz sapı** kaynatılarak içirilirdi. Kadın hastalıklarında, **ceviz yaprağı** kaynatılır, içine bazı otlar konulur, ılıklaştırılan su leğene dökülürdü. Otların bulunduğu bu suya oturtulurdu kadınlar. Bazen yarım bazen bir saat. Duyduğumda çok şaşırırdım. Neden hekime gitmezlerdi de bu saçmalıkları yaparlardı. Boğaz ağrısında, **zencefilli, tarçanlı salep** içirilirdi. Saçı dökülenler, kaynatılmış **zeytin yaprağı** ile yıkardı başlarını. **Defne yağı** ile yağları saçlarını. Örnekler saymakla bitmez bu konuda.

Doğudan batıya güneyden kuzeye Anadolu topraklarımızı çocuk ve toplum hekimi olarak dolaştım durdum hizmet ve eğitim vermek için. Onlara öğrettiklerimden çok onlardan bilgi edindim, kitaplarda yazılmayan. Bunlar arasında bitki kullanımının yanlışları da çoktu. Onlara doğruları anlatmaya çalıştım. Onların doğrularını da defterlerime yazdım. Bu arada, en doğru bilgiyi, Ayvalık ve yöresinden beni davet eden dostlarımdan öğrendim. Bandırma, Balıkesir yöresinde gençlere “ sigara-alkol- madde ve yanlış davranış” konferansları verirken, çok şey öğrendim yöre halkından. Bildiğimiz zeytin ve zeytinyağını kullananların sağlıklı ve uzun yaşadığını gözlerimle gördüm. Otları bilinçli kullanıyorlardı. Kaynatmıyorlardı. 10–15 dakika demleme yetiyordu sağlık için. Çayı da 15 dakika demleyerek içiyorlardı. Çiğ yeniliyordu otlar. Salata olarak. O bilgilerime yenilerini ekledim ve paylaştım konuşmalarım sırasında, dost sofralarda. Anadolu’nun arif insanların bitki kültürüne hayran kaldım. Buna Orta Asyalı Türk Ata soyumun insanların bilgisi de eklendi bu konudaki bilgilerime. Sağlıklı kalalım, her gün yeni ve doğru bilgilerle uzun ve sağlıklı yaşamayı, genç kalmayı başarabiliriz. Denemeye değer.

HAZİRAN, HAZANDIR BİZİM İÇİN...

Köy Enstitüleri'nden yetişen son şair, eğitimci, yazar, TÖS kurucusu

Mehmet Başaran'ı aramızdan ayrılışının 8. Yıl dönümünde saygıyla anıyoruz.

'*Ölüler kapısı*'ndan, **Orhan Kemal**'le girilir, **Başaran**'la çıkılır. Bunu kim demişti, bilmiyorum. Yoksa ben mi dedim? Kendi dediklerimi, başkasının dedikleriyle karıştırıyorum da kendi sözümü de tırnaklıyorum, alıntıdır, diye.

Ne de olsa "*Haziranda ölmek zordur*" **Hasan Hüseyin** dedikçe. **Nazım Hikmet'i, Orhan Kemal'i, Ahmed Arif'i, Ahmet Haşim'i, Ahmet Muhip Dranas'ı, Hasan İzzettin Dinomo'yu, Cemil Meriç'i, Cahit Külebi, Cahit Irgat, Maksim Gorki, Cengiz Aytmatov- Charles Dickens** gibi yirmiden fazla büyük şair ve yazar, hep zoru seçmiş. 8 yıl önce, Haziran, 'ölüm kapısını' **Başaran**'la kapattı, dedim. Çünkü Türkiye şiirin büyük ustalarından Başaran'ı da 27 Haziran 2015'te sonsuzluğa uğurladı.

Şair ve yazar **Mehmet Başaran**, 1926'da Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinin Ceylanköy'ünde dünyaya gelmişti. Gelmişti gelmiş olmasına ya, işi kötüydü onun da her köylü çocuğu gibi, 'talih kuşu', *Köy Enstitüsü* olup başına konmasaydı.

Başaran Kepirtepe Köy Enstitüsü'nden sonra, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nü de bitirdi. Türkçe öğretmenliği yaptı ve Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın kuruluş çalışmalarına katıldı, 1979'da emekli oldu. 1950'li ve 1960'lı yıllarda güçlenen köy edebiyatı hareketinin şiirdeki en önde gelen temsilcilerinden birisidir. İlk şiiri Köy Enstitüleri Dergisi'nde yer alan Başaran'ın çok sayıda kitabı yayınlandı. 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması başarı ödülünü şiirle alan Başaran, **1979**

Orhan Kemal Roman Armağanı'nı da MemetçikMemet romanıyla alacaktır.

*"Sürebildiđin kadar toprak
Sarabildiđin kadar kadın
Bu dünya
Güvenebildiđin kadar dost
Düşünebildiđin kadar güzel
Yaşayabildiđin kadar
D ü n y a."*

özlemiyle yaşayan, köylüleri için çile çeken, kör bıçakları bedeninde deneyenlere karşı

*"Daha ne kadar sürecek talan?
Ne zaman insan olacak insan?" diye soran,
halkları birbirine kırdıran emperyalizme isyan eden Başaran, şöyle haykırır:*

*"Kazılırken böğründe toplu gömütler
Senin ellerin mi bunlar Avrupa?
Çırpınırken her çalıda bir yürek
Senin gözlerin mi bunlar?
Nasıl bakacaksın yüzüne tarihin?
Ah dünya koca bir Troya
Yaşamı savunan Hektor'u sürüklüyor
Her yanda kanlı araba"*

40. ULUSLARARASI İSTANBUL KİTAP FUARINDA BİR GÜN

Hasan Akarsu

40. Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı bu yıl (2023) 28 Ekim-05 Kasım 2023 tarihleri arasında yapıldı. 1987’de ilk onur konuğu Fazıl Hüsnu Dağlarca seçilmişti. 40. Fuarda onur konuğu Prof. Dr. Nermin Abadan Unat seçildi. Bu yılki fuarın ana teması “Yaşasın Cumhuriyet” olarak belirlendi ve Cumhuriyetimizin 100. yılına da çok yakıştı. Düzenlenen dört yüzden fazla etkinlikte, Cumhuriyetin Yüzyılı Edebiyatı konuşuldu, tartışıldı. İki binden fazla imza günü yapılırken, 998 yayınevi ve sivil toplum kuruluşunun katıldığı belirtildi. Uluslararası niteliği olarak da Uluslararası Yayıncılar Birliği katılırken “Odak Pazar Ülke” olarak Hindistan seçildi.

Nermin Abadan Unat, 1921 Viyana doğumlu olup altı yaşındayken oradan ayrılır ve yirmi altı yıl sonra doğduğu kente gider. “Kum Saatini İzlerken” adlı anı yapıtını eklemelerle “Yüzyıllık Umut” adıyla okurlarına kazandırır. SBF’de “Siyasal Davranış Kürsüsü”nü kurar. 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin olumsuz etkilerini yaşar. “Yüzyıllık Umut” Cumhuriyet döneminin tanıklığıdır ve bu nedenle Unat’ın Cumhuriyetimizin 100. Yılında fuar onur konuğu seçilmesi de anlamlıdır.

Bu yıl Türkiye Yazarlar Sendikası standında imza günü olarak 01 Kasım 2023 tarihini seçtim. Sendika görevlisi Işın Güner Tuzcular karşıladı beni. Fuar alanını gezdim. Önceki yıllardaki ilginin olmadığını gözledim. Artist Sanat Fuarı’nın düzenlenmemesi üzücüydü. Koskoca salonun boşluğu hüznü vericiydi. İmza günü için gelen ve yayınevlerinde görevli sanatçılarla karşılaşmak sevindiriciydi: Ahmet Üresin, Sadık Albayrak, Seyyit Nezir, Emine Azboz, Ercihan Görürgöz, Emine Şimşek, M. Zeki Gezici, Nevra Bucak, Hakan Kizir, Halil İbrahim Özcan, Zübeyde Seven Turan vb. Dil Derneği standında görevli Cemal Sancar’la karşılaştığıma sevindim. Ertuğrul Özüaydın’a kitap imzaladım ve iletmesini istedim.

Fuardaki söyleşilerin, etkinliklerin sönük geçtiğine tanık odum yine. Karadeniz Salonu’nda saat 11.00-11.45 arasındaki etkinlikte “Yüz Yaşında Bir Çınar” konulu söyleşide Çiğdem Sezer’i dinledim. Salonda beş-on öğrenci ve öğretmenleri vardı. Çiğdem Sezer, kendi çocuk kitabından bölümler okurken, öğrencilerin sorduğu “Niçin kitap yazıyorsunuz?” sorusuna yanıtlar verdi. Öğrencilere yazmanın zevkini anlatırken çocuk algısının önemine değindi. Her okuyanın okuduğu kitaba başka adlar verebileceğini belirtti.

Saat 13.00-13.45’te düzenlenen “Cumhuriyet’in Kitabını Yazmak” konulu söyleşide kimse yoktu. Kınalıada Salonu’nda, 13.00-13.45’te düzenlenen “Çocuklara Bilimsel Düşünmeyi Öğretmek” adlı söyleşide konuşmacılar Ülkü Şeyda ve Fatma Yıldırım’dı. Ülkü Şeyda yazdığı ilk çocuk kitabını tanıtırken çocukların dilini kullanmanın önemini belirtti. Çocuk kitaplarının okul programlarına uymasının önemine değindi.

İmza saatlerinde yazar arkadaşlarla biz bizydik yine. Eski kitap fuarları yok. Kitabın fiyatını sormadan alamıyoruz da ondan olmalı diye düşünüyoruz.

TÜYAP TÜM FUARCILIK YAPIM A.Ş.’NİN 40. FUAR ONURUNA YAYIMLADIĞI ÜÇ YAPITA KIRK YILIN ONUR YAZARLARI (1)

Tüyap, 1987’den bu yana her yıl, İstanbul Kitap Fuarı’nı onurlandıran bir yazarı, sanatçıyı “Onur Yazarı” olarak seçer. Bugüne değin 35 Onur Yazarı’nı seçen Tüyap, 2020-2021’de pandemi nedeniyle seçim yapamadı. 2023 yılı için gazeteci yazar Faruk Şüyün’ün hazırladığı “Kırk Yılın Onur Yazarları”

yapıtı, 35 onur yazarını tanıtır. Yıl sırasına göre onur yazarları şunlardır: Fazıl Hüsnü Dağlarca, Nadir Nadi, Turhan Selçuk, Aziz Nesin, Melih Cevdet Anday, Yaşar Kemal, Rifat Ilgaz, Adalet Ağaoğlu, İlhan Selçuk, Peride Cer, Nazlı Eray ve Nermin Abadan Unat.

40. Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı Onur Yıl, Vedat Günyol, Fethi Naci, Server Tanilli, Şükran Kurdakul, Semih Balcıoğlu, İlhan Berk, Tahsin Yücel, Gülten Akin, Vüs'at O. Bener, Doğan Hızlan, Metin And, Füzuran, Cevat Çapan, Doğan Kuban, Ferit Edgü, Gülten Dayıoğlu, Taner Timur, Atilla Dorsay, Tan Oral, İonnaKuçuradi, Ayla Kutla, Selim İleri, Adnan Özyalçine azarı olarak Nermin Abadan Unat seçildi. Viyana'da doğan Unat, altı yaşındayken Türkiye'ye gelir. Cumhuriyet'in tüm olanaklarından yararlanır ve 1962'de profesör olur. SBF'de "Siyasal Davranış Kürsüsü'nü kurar. Ününü yurt dışında da duyurur. "Yüz Yıllık Umut" kitabında yaşamından kesitler vardır. Faruk Şüyün, tüm onur yazarlarının özgeçmişini tanıtırken bir de yazarın yapıtından ya da sözünden alıntılar verir ve iyi tanınmasına katkıda bulunur.

CUMHURİYETİ YAŞAYAN ASIRLIK ÇINAR: NERMIN ABADAN UNAT (2)

Faruk Şüyün bu yapıtında, Nermin Abadan Unat için oğlu Mustafa Kemal Abadan'ın, onu tanıyan Ayla Yüksel'in, Ömer Koç'un, Canan Kaftancıoğlu'nun tanıtımlarına yer verir. Ayrıca Nermin Abadan Unat'ın çeşitli konulardaki sözlerini de yansıtır. Onun için yazı yazarlar şunlardır: Baskın Oran, Eser Köker, Fahri Aral, Nazan Moroğlu, Sedef Kabaş, Serpil Sancar, Taner Timur, Yazgülü Aldoğan ve Zeynep Oral.

Unat'ın oğlu Mustafa Kemal Abadan, annesinin özverili, cömert, öncü, bağımsız, endişeli, yurt aşkıyla dolu, çalışkan, dünya gezgini vb. bir insan olduğunu belirtir. Bugün 103 yaşında olan Unat'ı öğrencileri, çalışma arkadaşları en güzel sözlerle tanıtır. Kendisi de "Tüm dileğim, Atatürk'ün izinden giden laik ve demokrat bir Türkiye'dir" der. Kitapta çocukluğundan 103 yaşına değin çekilmiş fotoğraflar onun çok iyi tanıtılmasına katkıda bulunur. Özenle hazırlanmış bu yapıt için Faruk Şüyün'ü ve emeği geçenleri kutlarız.

DENİZ KAVUKÇUOĞLU SEKSEN YAŞINDA (3)

Bu yapıtı Kenan Kocatürk ile Metin Celâl hazırlar. Kavukçuoğlu, 30 Ekim 1943 doğumlu olup onu 30 Mayıs 2023'te yitirdik. 30 Ekim 2023, 80. doğum günüdür. Kitapta Deniz Kavukçuoğlu'nu tanıyan 26 arkadaşı ve PEN Yazarlar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası tanıtma yazısı yazar. İlginç bir yaşamı vardır. 30 yıl Almanya'da yaşar ve 1992'de yurda döner. 1993'ten 2010 yılına kadar TÜYAP Fuarcılık AŞ'de görev yapar. Birçok sol dergide ve gazetede yazılar yazar. Roman ve öykü yapıtlarıyla ünlenir.

Kavukçuoğlu, 12 Eylül mağduru olarak Almanya'da sürgüdeki yazarlar ve sanatçılar arasındadır. Doğan Hızlan onun için "Siyasi dalgalanmaların bizden uzağa sürüklediği kuşaktandı" der. Onunla katıldığı fuarların bir bilgi ve dostluk şölenine dönüştüğünü anımsatır. Faruk Şüyün ise "Abilerin abisi" diyerek anar. Metin Celal, onun İlhan Selçuk'un davetiyle 1996'dan ölümüne yakın bir tarihe kadar Cumhuriyet gazetesinde yazdığını belirtir. TÜYAP kitap fuarlarının yaygınlaşmasında büyük emeği olan Deniz Kavukçuoğlu için bir saygı ve anma kitabı hazırlanması çok yerinde olmuştur. Emeği geçenleri kutlarız.

(1)Kırk Yılın Onur Yazarları, Hazırlayan Faruk Şüyün, 2023, 250 s.

(2)Cumhuriyeti Yaşayan Asırlık Çınar Nermin Abadan Unat, Hazırlayan Faruk Şüyün, 2023, 180 s.

(3)Deniz Kavukçuoğlu Seksen Yaşında, Hazırlayanlar: Kenan Kocatürk, Metin Celâl, 2023, 88 s.

YENİDEN TÜRK DİLİ DERGİSİ

Yazınımız, ekinimiz, uygarlığımız, dilimiz, için bakıma özene
görevli dergi

Yeniden Türk Dili Dergisi: Dil ve yazın; şiir, öykü, deneme,
eleştiri, günlük, düşün, ekin dergisi

Kurucu İyesi, Sorumlu Müdür ve Genel Yayın Yönetmeni:
Sencer Karacalıoğlu

E R İ Ş İ M Sencer Karacalıoğlu: 0 505 985 40 55

Sencerkaracalioglu2002@gmail.com

Danışma ve Yazı Kurulu: Prof. Dr. Ömer Demircan, Okan Baba,
Prof. Dr. Süreyya Ülker

Teknik Danışman : Boğaçhan Orhan Boran Kapak düzenleme:
MUSTAFA AZİZ DURMUŞ (azizdijital@gmail.com)

Bu dergi, yabancı sözcüklerin yerine olabildiğince Türkçelerini
koymayı görev bilir. Başka bir yerde yayınlanmış yazılar
dergimizde yayınlanmaz. Alınan yazı kesinlikle geri verilmez.
Dergide yayınlanan yazıların her türlü sorumluluğu
yazarlarındır.

Yeniden Türk Dili Dergisi,yayınlanan yazılara telif ücreti
ödemez. DERGİMİZ ÜCRETSİZDİR
